یاش توركستان

توركستان ملی استقلال مفکوره سینی تاراتوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

1929نچی ییلنك دەقابر-ندان چیقا باشلاغان	مای (مایس) 1932	سان 30

بو ساندا:

1 ـ قیزیل شووینیزم تولقونی — باش مقاله

2 ـ 28 مایس — یاش توركستانلی

3 ـ ایكنچی بیش ییللق پلان — تیمور اوغلی

4 ـ دوشمانمزنك ئەكمەكیگە یاغ سورتكوچیلەر . . . — چاغاتای

5 ـ تورك غازیتاچیلغی (II) — توقتامش اوغلی

6 ـ «آتسز مجموعه» ده K. A. حرفلەری آستیغا یاشیرینغان افندیگە (آچیق مكتوب اورنیغا) — چوقای اوغلی مصطفی

7 ـ قیزیل قامچی آستندا — تاشكندلی

8 ـ توركیه وە آوروپا — دوقتور میر یعقوب

9 ـ توركیه حقنده بولشەویكلەر نەلەر یازادرلار . . .

10 ـ توركیه ده

11 ـ « أولەس آی » غا (شعر) — ایلتەر

12 ـ آفغانستاندا یول انشاآتی

13 ـ توركستان خبرلەری

14 ـ باشقارماغا مكتوب

15 ـ فرانسه رئیس جمهورینك أولدورولوشی

16 ـ بەرلین ده

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

یاش تورکستان

تورکستان ملی استقلال مفکوره سینی تاراتوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

1929 نچی ییلنك دەقابرندان چیقا باشلاغان	مای (مایس) 1932	سان 30

قیزیل شوو ینیزم تولقونی

تورکستان ساویت غازیتالارینك صحیفەلاری، تورکستانی نمونەوی سوسیالیزم مملکتیگە ئەیلەنترمەك مقصدینی تاشیغان «2 نچی بیش ییللق» پلان حقنداغی معلوماتلە برابر «قیزیل شووینیزم» تولقونی خبرلاریلەدە تولماقدادر. بر ییردە تورکستانلی ایشچیلەرنی اورمەکدە، دیگر بر ییردە اونلارنی ایشدەن قووماقدالار؛ اوستلەرندەگی ایش کییملەرینی ییشیب آلوب، اوتورغان اویلارندان قولاب چیقارماقدا وە بونلارنی روس ایشچیلەریگە بیرمەکدەلەر. أدارەلەردە بزنك تیلدە یازیلغان کاغدلارنی قبول ایتمەی یاتورلار. بو تیلدە یازیلغان تلغراملارنی سەبەتلەرگە تاشلاماقدالار... بو ترتیبسزلکلەرنك سببی روس بولشەویکلەرینك «ییرلی تورکستانلیلار هەر بر خصوصدە روسلەرگە نسبتاً توبەندرلەر» دیگەن قناعتلاریدر. («تور-

---

یانگا

«ملی یول»

ایدیل-اورال استقلال فکریگە خدمت ایتوچی آیلق مجموعەدر. عرب حرفلەریلە چیقادر.

آدرەسی:

Redaction „Yana Milli Yol" — Berlin W 56, Postfach N. 24

«أمل مجموعەسی»

قریم تورکلەرینك استقلال فکرینی تاراتادرغان اونبش کونلك مجموعەدر. عرب حرفلەریلە چیقادر. آدرەسی:

„Emel Medjmuasi" str. Ardealului N. 3 - Bazargic - Romania

«پروومەتە»

قافقاسیا، اوقراینا وە تورکستان استقلاللارینی قورغاوچی فرانسزچە آیلق مجموعەدر. آدرەسی:

4, villa Malakoff, Paris (16)

«استقلال»

استقلالچی آذری محررلەری تاماندان بەرلیندە لاتین حرفلەریلە هەر اون کوندە چیقاریلماقدا بولغان بو قیمتلی غازیتانی اوقوچیلاریمزغا توصیە ایتەمز. آدرەسی:

Berlin-Charlottenburg 2, Postfach N. 16

«قافقاسیا داغلیلاری»

شمالی قافقاسیا ملی استقلال دعواسینی ترویج ایتوچی آیلق مجموعەدر. روس تیلندە چیقاریلادر. آدرەسی:

Warszawa, Morszynska, 39 — Pologne

«یەڭی توران»

تورکچە-فینجە آیلق غازیتادر. لاتین حرفلەریلە چیقاریلادر. آدرەسی:

Iso Robertinkato 4 B 12 — Helsinki-Suomi — Finland

کمه‌نسکایا ایسکرا » ناملی عشق آباد غازیتاسینك 29 مارت سانیغا
باقیلسین).
تورکستان ساویت غازیتالاری «قیزیل شووینیزم» حقنده کوب
ده‌ن به‌ری یازوب کیلمه‌کده‌له‌ر. فقط اونلارنك بو یازیشلارندان
هیچ بر نتیجه حاصل بولغانی یوق. قیزیل شووینیزم أوسمه‌کده وه
بارغان ساری کینگه‌یمه‌کده‌در. روس بولشه‌ویکله‌ری بو غازیتا پرو-
تستولاریغه اوقوماقله برابر اوز چرکین وه وحشی ایشله‌رینی یه‌نه
دوام ایتدیرمه‌کده‌درله‌ر.
تورکستاندا ساویت سیاستینك رهبری کازاکوف ، بولشه‌ویزم-
نك برنچی قهرمانلق دورنده‌یاق ، تورکستاندا بولشه‌ویك ملی سیا-
ستینی «بولشه‌ویکله‌رنك بولشه‌ویك اولاراق هیچ بر تورلو ملیت وه
هیچ بر تورلو ملی مسئله تانیماسلقلاری» شکلنده تعریف ایتکه‌ن
ایدی. مه‌نه شو کازاکوف سوگرادان مشهور قیزیل جلاد دزه‌ر-
ژینسکی‌نك یوللار قومیساری وظیفه‌سنده ایکه‌ن ، ایگ یاقین یاردام-
چیلارندان بری بولغان ایدی...
دیگر بر مثال: پاسکوتسکی دیگه‌ن بریسی 1923 نچی یلدا
او زمانغی تورکستان جمهوریتینك خلق قومیسارلاری شوراسی
رئیسی اورونباساری بولوب توروب اوز بیهوده تدبیرله‌ری ایله فرغا-
نه‌نی آچلققا یولوقتوردی؛ یوز میگ‌له‌رچه خلق آچلقدان أولدی.
موسقوا پاسکوتسکی‌نك بو ایشده عیبدار ایکه‌نلگینی په‌ك یاخشی
بیله‌ردی. فقط بو حال پاسکوتسکی مأموریتینك کونده‌ن‌کون یوکسه-
لیشیگه ذره‌چه هه‌م مانع بولماغانی که‌بی ، سوڭ وقتلاردا حتی اتفاق
قومیسارلار شوراسی اونی اورتا آسیا اقتصادی شورا رئیسلگی‌ده‌ك
ایگ مسئول بر اورونغا تعینلادی. («پراودا ووستوکا» 15 آپریل)
کازاکوف وه پاسکوتسکی ، بو ایکیسی تورکستانداغی روس
قیزیل شووینیزمینك برنچی گه‌لده خاطریمزغا کیلگه‌ن وکیلله‌ریدر.
موسقوا حقیقتاً‌ده بو قیزیل شووینیزم قوتورغانلغیغا بر نهایت بیرمه‌ك

ایسته‌سه‌یدی ، هه‌ر حالدا بونك چاره‌سینی‌دا ، یولینی‌دا تاپا بیلیر
ایدی. فرقه چیزیغندان آزغنه چیتکه چیقغان تورکستانلیلارنی آیا-
ماسدان آتوب أولدورتگه‌ن وه أولدورتوشگه دوام ایتکه‌ن موسقوا ،
مملکتمز وه خلقیمزنك قانخور روس دوشمانلارینی هه‌ر زمان
جسارتله‌ندیریب وه قوتورتوب کیلدی... 1921 نچی یلدا فرقه
قونغره‌سی حضورنده تورکستانداغی بولشه‌ویك وحشیلگینی ستالین:
«دنیادا برنچی دفعه اولاراق جهان پروله‌تار انقلابی بایراغینی کو-
ته‌رگه‌ن بویوك روس اوروغی وکیلله‌رینك حقلی صورتده غرور-
لانماسی تظاهراتی» دیب ایضاح قیلغان ایدی.
ساویت دیکتاتوراسی باشندا تورغان وه روس بولشه‌ویزمینك
جانلی قیزیل بوتی (خاچی) بولغان بر آدام ، دنیادا مثلی کوزولمه-
گه‌ن ملی وحشیلق وه قانخور شووینیزم سفاهتینی اوزینك انقلابی
اعتباری (اوتوریته‌سی) ایله حقلادیغی زمان غازیتالارنك «قیزیل
شووینیزم» حقنده‌غی اخطارلارینك نه اهمیتی بولا آلور!... ستالین-
نك بو قیزیل وحشیلقنی بو تورلو ایضاح ایتووینی روس بولشه‌ویك-
له‌ری ایسله‌رنده محکم ساقلاغانلار. اینوزه‌متسه‌ف دیگه‌ن بر روس
ایشچیسی قولی اوغلی اسملی بایرام علی‌لك بر تورکستانلینی اوزاله-
در؛ بو ایشنی محاکمه قیلماق اوچون ایشچی مجلسی چاقیریلادر؛
مجلس «اینوزه‌متسه‌ف‌نی‌ده ، قولی اوغلینی‌ده ایشده‌ن قوولاشقا»
قرار بیره‌در. بایرام علیده‌گی روس بولشه‌ویك ایشچیله‌ری بو قرار-
لارینی «عینی زماندا هه‌م بویوك روس شووینیزمی هه‌مده یرلی
ملتچیلککه قارشو کوره‌ش» دیب تفسیر ایته‌درله‌ر. بیلیرمیسکز ، قو-
لی اوغلی توغانیمزنك «یرلی ملتچیلگی» نه‌ده‌ن عبارت؟ قولی اوغلی
نك ملتچیلگی روس بولشه‌ویگی اینوزه‌متسه‌فگه «اوز باشینی کلید
بله‌ن یاردیرغانی» ندان غنا عبارت!
روسیه‌ده قوللق „Крепостное право“ حکم سورگه‌ن دورده
روس موژیکله‌رینی «خوجاینلاری قامچیلارکه‌ن قوللاری چارچا-

غانى» سبيلىدە جزالانديرارلاردى. قوللق دورينك بو پسيخولوژيسى (احوال روحيەسى) كورونەدركە، روس ايشچيلەرندە حالادا يوقالماغان. قولى اوغلينى ايشدەن قوولاماقلاريغا سبب، غالبا، اونك باشينى كليد بلەن يارغان اينوزەمتسەف قولينك تالغان بولويدر. يوقسا باش ياروچيغادا باشى ياريلغانغادا عينى درجەدە جزا بيريليشنى قانداى آڭلاماق كيرەك؟

يالغز بز توركستانليلارنك ايمەس، بلكە بوتون دنيانك ايك بويوك فجاعتى «جهان انقلابى كليدى»نك بوندان 71 يل‌غنە ايلگەرى قوللقدان قوتولغان بر خلقنك قوليغا توشوب قالووندادر. بالذات اوزينك قول صفتندە ياشاغان يللارينى خاطرلاغوچى روسلار ايمدىدە آز ايمەس. كوب روسلارنك خاطرندا آتا-آنالارينك قوللغى هەلى هەم ساقلانادر. قولنك نزدندە دونيانك آزادلغى ديمەك، اوزندان داها كوچسزلەرنى اوزيگە قول قيلماقدر...

روس ضياليسينى تيڭلەڭز وە اوقوڭز. اونلارنك ديەرلك بارچاسى بر آغزدان روس خلقندا تيرەڭ ملى شعور يوقليغينى سويلەيدر وە يازادرلار. بورونغى روسيە موقت حكومتى باشلوغى سوسياليست-رەوولوسيونەر كەرەنسكى، 1917 نچى يلنك آپريلندا، روس انقلابينك تام باشندا، روس ايشچيسينى، عسكرينى وە بوتون روس خلقينى «عاصى قوللار» ديب آتاغان ايدى.

عجبا شو ملى شعوردەن محروم «عاصى قول» ديگرلەرينك ملى تويغوسينى آڭلايا بيلمەك قابليتى كورسەتە آلورمى؟ عجبا بز بو «عاصى قول»نك تصادفاً قوليغا توشوب قالغان جهان انقلابى «كليدى» بلەن بختسزلق يوزندەن اونك ديكتاتوراسى آستيغا كيريب قالغانلارنك باشينى ياروب تورغانينى كورمەى ياتورمزمى...؟

بزنك بردەنبر نجاتمز، «ملى باشيمز»نى آمان ساقلاب قالونك بردەن بر يولى، مەنە شو «عاصى قول» ديكتاتوراسندان بوتونلاى قوتولوشداغنادر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

28 مايس —

بوتون آذربايجان اهاليسينك، خاتون وە ايركەك، تيڭلكدە سايلاغان آذربايجان ملى شوراسى 1918 نچى يلى 28 مايسدا آذربايجانك ملى استقلالينى اعلان ايتەرەك ايلك تورك جمهوريت حكومتينى قورمشدى. بو صورتلە تام بر عصر «ملتلەر زندانندە» قاماليب ياتقان آذربايجان توركلگى حريت قوياشيغا چيقيب، استقلال نورى وە ملى بايراق كولكەسندە ياراشغا ايركلى وە حقيقى ملى تورموش قوروب ياشاشغا باشلامشدى. آذربايجان بو ايكى يللق ملى استقلال دورندە تقدير ايتەرلك آنچاغنە ايشلەر كورە بيلمشدر. آذربايجان توركلگى ملى استقلالينى اعلان ايتەركەن ملى بر دولتنك بارچا ايشلەرينى يوروتە بيلەجەك منور بر طبقەگە يعنى عصرى مفهومدە دولت كيشيلەريگە، ايدەآليست شاعر، اديب، محرر، متفكر، معلم وە ياشلارغا ايگە ايدى.

سانچا آز بولغان آذربايجان توركلگى يورتينك شمال وە جنوبندەن كيلگەن وە تورك حرثينى تهلكەدە قويغان كوچلەرگە تأريخنك هەر دونومندا شدتلى مقاومتلار كورسەتوب اوز حرثينى يالغز فلاكتلەردەن قوروماقلا اكتفا ايتمەمش، حتى او توركچەنك جنوبگە قاراب يايليشيغا وە قافقاسيا خلقلارى آراسندا بين‌الملل بر تيل حاليغا كيليشيگە كوچلى بر عامل بولمشدر. ملى تأريخمزنك هەر دورندە آذريلەردەن بويوك عالملار اوچراتامز. تورك حرثينى معاصرلاشديريش يولندادا آذرى توغانلاريمزنك روللارى بويوكدر. توركيات ساحەسندە مستثنا بر اورون توتكەن محمد على ميرزا كاظم بيك (1802-1870) بر آذربايجانليدر. فلسفى أثرلەريلە مشهور ميرزا شفيع بيك ملى آذربايجان جمهوريت حكومتينك ايلك پايتختى بولغان گەنجە شهرندەندر. ايلك تورك تياترو أثرينى يازغان ميرزا فتحعلى آخوند زادەنك نوخا (شەكى)لى بولغانلغينى شبهەسز تور-

كستانىك بوتون اوقوموشلى ياشلارى بيليرلەر. ميرزا شفيع نك فلسفى شعرلەرى آلمانچاغا وه ميرزا فتحعلى آخوند زادەنك كولگولو تياترو أثرلەري بر كوب آسيا وه آوروپا خلقلارى تيللەريگە ترجمه ايتلمشدر.

ملى استقلال اعلانندان تام ياريم عصر ايلگەري اويغانيش (انتباه) دورى باشلانغان آذربايجاندا ذوالفقار بيك وه عزيز بيك حاجي بيكلەر كيبى معاصر موسيقيشناس وه بستەكارلار يتشيب، بونلار: «عاشق غريب»، «ليلي وه مجنون»، «اصلى وه كرم»، «آرشين مال آلان» وه «او اولماسون بو اولسون» كيبى پەك قيمتلى وه معروف اوپەرا هەم اوپەرەتلەر ياراتمشلاردر. روس انقلابندان ايلگەرى ياراتيلغان بو ملى اوپەرالار بوكونگى قيزيل صحنەلەرنكدە مهم أثرلەريني تشكيل ايتمەكدەدر. قيزيل صحنەلەر آرقالى آذربايجان وه توركستان توركلگيني «پرولەتارچا تربيەلەمەك» اوچون اورونوب يورگەنلەر، شو كونگەچە خلقمزنك روحيني اوقشاياجاق وه يوقاريدا ئەيتلگەن أثرلەرنك يريني توتە بيلەجەك پرولەتار مفهومندە بر اوپەرا وه يا اوپەرەت ياراتامامشلاردر. بولشەويك صحنەلەرينك بو يوقسوللوغى خلقمزغا تورك ذهنيتى وه تورك روحى محصولاتى بولغان صنعت أثرلەرندەن استفاده امكانيني بيرمەكدە وه يوقاريداگى اوپەرالار توركستاننك بوكونگى مدنى مركزلەرى سانالغان تاشكند، سمرقند تياترولارندادا تيز-تيز اوينالماقدادر.

آذربايجان توركلگى ملى استقلال مفكورەسينك توغولوش وه كوچەيشندە صابر، عبدالله شائق، حسين جاويد، احمد جواد، جبار جبار زاده كيبى شاعر، اديب وه دراماتورغلارنكدا مخصوص اورون وه مهم روللارى باردر.

آذربايجان ملي استقلالينك اعلانى بوتون تورك دنياسينى

سەوينچلەرگە غرق ايتمش وه ايلك تورك جمهوريتينك قورولوشى (1918 نچى يلنك 28 مايسى) تورك تأريخندا يەڭى بر صفحه آچمشدر. آذربايجان ملى حكومتى هەر ساحەدە بويوك غيرتلەر كورسەتمشدر. اونك مملكت داخلندا كورديگى ايلك ايشلەرندەن بريدە اويغانيش دورندەن بەرى يرلى خلقنك مادى وه معنوى ياردەميلە دوام ايتب تورگەن مسجد، مدرسه يانداغى خلق مكتبلەرينى اصلاح وه دولت آتاليغيغا آليش، مدرسه هەم روسچە مكتبلەردەن يتيشكەن اوقوموشليلارني تورلو قورسلار آرقالى ملى معارفگه خدمت ايتەرلك بر درجەگە ئەيلەنتريش بولدى. بو صورتلە ملى حكومت ايلك سيرادا آذربايجاندا ملى معارفنك ساغلام توخومينى ايكيب ملى يوكسەليش اساسينى قوروشغا موفق بولدى. قيز وه ايركەك معلم مكتبلەرى آچدى. اوقوچيلارينك كوپچيلگى قيشلاقى بالالارندان بولغان بو مكتبلەردە اوقوش تيكين (مجانى) ايدى. توركيەدەن معلملەر چاقيريلدى. يوزلەرچە آذرى ياشلارى آوروپانك تورلو يوكسەك مكتبلەريگە يعنى دارالفنون، يوكسەك مهندس، زراعت، صنعت مكتبلەريگە يرلەشتريلديلەر.

ملى حكومت تيز آذربايجان ملى اوردوسينى تشكيل ايتدى. گەنجەدەگى ضابطان مكتبيگە آيريچا اهميت بيريب بو مكتبنك پروغرامينى كينگەيتردى وه شعبەلەرينى آرتديردى. بو ياش تورك جمهوريتى باشقا ساحەلەردەدە اوز ياشيغا ياراشار پەك مهم ايشلەر كورموشدر.

چاريزمنك يقيليشى آرقاسندا اوز ملى حياتينى قوروب ملى يوكسەليش يولندا كون كوندەن ايلگەريلمەكدە بولغان ملى آذربايجانى توركلكنك تأريخى دوشمانى بولغان روسلار اصلا كوره آلماديلار. روسلقنك وحشى حاكميتندەن وه باربارلغندان اوزينى قوتقارماقچى بولغان توركستان، ايديل-اورال، اوقراينا وه قريم أولكەلەريني قانغا بوياغان ساويت حكومتينك قيزيل قوشونلارى

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

1920 نچی ییلی 27 نچی نیساندا توسه‌تده‌ن آذربایجانغا هجوم ایتب تینچ حیات یاشاماقدا بولغان بو تورك أولکه‌سینی‌ده قیلیچ وه اوق کوچیله قایتادان بر روس مستملکه‌سی حالیغا ئه‌یله‌نتریشکه موفق بولدیلار. بو بویوك بختسزلقدان سواگراادا 28 مایس اوچ رنگلی ملی بایراق آستندا ایکی ییللق مستقل حیات یاشاغان آذربایجان تورکلگی اوچون ملی بر بایرام کونی بولوب قالمشدر. 28 مایس بز آنا یورت تورکله‌ری تورکستانلیله‌ر اوچون‌ده ملی بر بایرامدر.

بوکون آذربایجان تورکلگی یوره‌گنده، ذهنیتنده یه‌لله‌نیب تورگه‌ن اوچ رنگلی ملی بایراق بز تورکستانلیله‌ر اوچون‌ده عینی درجه‌ده مقدسدر. بارچامز اوچون مقدس بولغان بو ملی بایراقنك تکرار مستقل آذربایجاندا یه‌لله‌نیشی، روس ایمپه‌ریالیزمینك ییقیتیلیب بتیریلیشی وه اوتوز میلیونلق تورك دنیاسینك قوتقاریلیشی اوچون یوروتولوب تورولگه‌ن استقلال مجادله‌سی جبهه‌سینك کیگ دائره‌سنده کوره‌شچه‌ن اولوغ تورکستان توره‌دور.

«أولمه‌ك حیاتی دیریلتمه‌کدر،
بز أولمه‌سه‌ك افکار أولور...»

عقیده‌سینی تاشیغان تورکستان مجاهدلاری ملی استقلال یولندا ساناقسز شهیدله‌ر، قوربانلار بیره‌ره‌ك یورتمزنك تاغلارندان، چول وه دالالارندان حتی ساویت مکتبله‌ری وه قومونیست فرقه‌سی‌ایچندن روس حاکمیتی وه مظالمیغا قارشو شدتلی مجادله یوروتمه‌کده‌لر. بو مجادله روس قیزیل ایمپه‌ریالیزمی ییقیتیلیب بتیریلگونچه یعنی آذربایجان، تورکستان وه باشقا تورك أولکه‌له‌ری قورتولغونچا بر آن‌دا توختامای دوام ایته‌جه‌کدر.

یاشاسون استقلالچی تورکلك!

یاشاسون تورکلکنك مهم تایانچیقلاری آذربایجان، تورکستان!

یاش تورکستانلی

ایکنچی بیش ییللق پلان

برنچی بیش ییللق پلاننك سوگنچی ییلندا تورگه‌ن ساویت حکومتی برنچی پلاننك نتیجه‌سینی مذاکره ایتمه‌کده وه ایکنچی پلاننك حاضرلقلارینی کورمه‌کده‌در. اوتکه‌ن ده‌قابر آیندا توپلانغان مرکزی اجرا قومیته اولتوروشی برنچی بیش ییللق پلاننك سوگنچی ییلیغا کیره‌رکه‌ن قیلینب بیتکه‌ن ایشله‌رنك نتیجه‌سی وه سوگگی ییلغا قالغان وظیفه‌نی قاراغانی کیبی 30 غینواردان 4 نچی فیورالغا قادار دوام ایتکه‌ن فرقه قونفه‌رانسی‌دا بو ییلنك سوگندا بولاجاق فرقه قونغراسیغا کیریتیلمه‌ك اوزره حاضرلانمش ایکنچی بیش ییللق پلان ته‌زله‌رینی مذاکره ایتدی. ساویتلار مطبوعاتندا آیلاردان به‌ری صحیفه‌له‌ر تولدورماقدا بولغان بو مسئله مناسبتیله باشقا مطبوعات دنیاسنده، آینقسا اقتصادی مسئله‌له‌ر ایله مشغول دائره‌له‌رده‌ده اوزون-قیسقا بر تاقیم فکرله‌ر کورولمه‌کده‌در.

کیچه‌نله‌رده بو مسئله‌گه دائر بر مقاله‌ده‌ده دیدیگیمز که‌بی بو پلان ساویتلار قیزیل کابوسی آستندا قالغان تورلو عرق وه ملتله‌ردن مرکب یوز ایللی میلیونلق بختسز انسان کتله‌سینك مادی وه معنوی حیات هه‌م مقدراتینی حل وه اداره پلانی بولغانی اوچون طبیعتیله دقتله تعقیب ایتیله‌رلك بر مسئله‌در. یوز ایللی میلیونلق انسان کتله‌سینك مادی وه معنوی مقدراتیله اویناغان بو پلان دنیانك اقتصادی حیات وه تشکیلات پرینسیپله‌رنده اوزگه‌ریش یاراتماق توشونچه‌سینك بر تجربه‌سی بولماقلادا یاقیندان تعقیب ایتیله‌رلك بر مسئله‌در. بر کوب جنس مطبوعاتنی یا او وه یا بو نقطهٔ نظرده‌ن قیزیقترغان بو مسئله بزنی بر باشقا، یه‌نه‌ده مهمراق نقطهٔ نظرده‌ن مشغول ایته‌در. سه‌وگیلی یورتمز تورکستان بوقیزیل کابوس آستندا قالغان‌أولکه‌له‌ر؛ اون آلتی میلیون خلقمزده بو، بر تاقیم وجدانی، انسانی مسئولیت آگلاماس مخلوقلارنك اویونلاریغا قوربان بولغان بختسز انسانلار

قاتارندا قالمشدر. اونگچون‌ده بز بو مسئله‌نی بر آزدا دقتله تعقیب
ایتب بارماق مجبوریتنده‌مز.

ایکنچی پلان اوچون حاضرلانغان ته‌زله‌رنی عموميتله ایکی
قسمغا آیرماق ممکندر. برنچی قسم برنچی پلاننك نتیجه‌سی وه
اونك بیردیگی تجربه‌لر؛ ایکنچی قسم‌ده ایکنچی پلاننك اساس
ایشله‌ری.

ایسته‌ر 1931 نچی ییلنك پلان ایشله‌ری حقنده بیریلگه‌ن
حسابلار، ایسته‌رده ایکنچی پلان ته‌زله‌رنده‌گی برنچی پلانغا دائر
ایضاحات بو قادار توپلالان وه اوزـییقیتلار بله‌ن یوروتولگه‌ن بو
ایشنك اقتصادی بر تشبث اولماق اوزره بوتونلای سوغا توشکه‌نلگینی
حتی ته‌کنیکی بر تشبث اولماق اوزره‌ده کوتولگه‌ن نتیجه‌نی بیرمه‌ـ
گه‌نلگینی بوتون آچیقلغی ایله کورسه‌تمه‌کده‌در. ذاتاً بز ایکنچی
پلاننك قورولوشونی دقتله تعقیب ایتسه‌ك، اونك توزولوشنده هه‌ر
نه‌رسه‌ده‌ن زیاده برنچی پلاننك بجه‌ریلیشنده‌گی موفقیتسزلقنی
یاشیریش اساس ایتلیب آلینغانلغینی کوره‌مز. بو سوك پلاندا «اهالینی
آچ، یالانغاچ قویماق صورتیله بولسادا «گیگانتلار یاراتامز» دیگه‌ن
خیالنك کیچمه‌یدرگه‌ن بولغانلغی آچیق اعتراف ایتلمه‌کده‌در.
ایکنچی پلاندا مملکت خوجالغینی صناعیلاشدیریش بله‌ن بر قاتاردا
اهالینك احتیاج وه طلبی مسئله‌سینك‌ده کوزده توتولمه‌کچی بولغانلغی
قایتاـقایتادان قید ایتلمه‌کده‌در. عجبا بو کونگی شرائط آستندا بو
ایکی جهت تیگ بجه‌ریله آلورمی؟

ایکنچی پلاننك اساس غایه‌سی «مملکت خوجالغندا قالغان
سرمایه‌دارلق سیسته‌می ایزله‌رینی بوتونلای بتیریش وه ساویتلار
مملکتینی صناعی محصولات جهتنده‌ن سرمایه‌دار مملکتله‌ر اسارتنده‌ن
قوتقاریش» شکلنده خلاصه ایتله‌در، که بوده ساویت پلانچیلغندا
یه‌گی بر نه‌رسه ایمه‌س، بالعکس برنچی پلان دورنده‌ده کوبچه‌ینه‌لیب
ته‌می قاچقان بر مسئله‌در. فقط بونك بو یرده بر آزدا باشقا، پروپاـ

غانداغا اویغون هه‌مده اساس غایه کیبی کوزگه ایلینه‌رلك بر شکلده
تکرار ایتلیشینك اصل حکمتی باشقا بر یرده‌در. ایمدی بونگله
1932 نچی ییلنك سوکندا دنیا جنتی یاراتاجاغی وعد ایتلگه‌ن
برنچی پلاننك ساویتلار مملکتینی دنیانك جهنمیگه ئه‌یله‌نتریب یوبارـ
غانینی یاشیریب، اونی اصل کوتولگه‌ن موفقیتنك باشلانغیچی قیلیب
کورسه‌تمه‌کله یه‌نه بیش ییللق برامید دوره‌سی یاراتماقچی بولادرلار.

اصل غایه‌غا ایریشو اوچون بوتون خوجالق سیسته‌مینك ماکنه
ایله یوروتوله‌درگه‌ن بر شکلگه کیرگه‌ن بولوشی بونك اوچون‌ده
سوسیالیزم خوجالغی قوروشدا بولشه‌ویك سرعتی لازم ایمیش. دیمه‌ك
ایکنچی پلان بیش ییل ایچنده ساویتلار اتفاقی خوجالغینی، بوتون
تارماقلاریله، شکلچه اوزگه‌رتوب، اونی بوتونلای ماکنه ایله یوـ
رویدرگه‌ن بر حالغا قویماقچی، بو صورتله ساویتلار مملکتی خوجاـ
لیغینی سرمایه‌دارلق سیسته‌منده‌ن قالغان ایزله‌رده‌ن تازالاب اونی
خارجی سرمایه‌دار مملکتله‌ر اسارتنده‌ن قوتقارغان بولماقچیدر.

ایکنچی پلان ساویت مملکتی صنایعینی ساویتلار یورتنده ایشله‌ـ
نگه‌ن ماکنه، آلات بله‌ن تأمین ایتیش ایشیگه زور اهمیت بیره‌در.
او صنایع، نقلیات وسائطینك بوتونلای، قیشلاق خوجالغینك قسماً
ئه‌لیکتریکله‌ندیریلیشینی لازم تاپادر. بونك اوچون‌ده مملکته‌ده‌گی
سو، کومور وه باشقا طبیعی کوچله‌رده‌ن اعظمی صورتده فائده‌لاـ
نیشنی آك مهم وظیفه‌له‌ری قاتاریغا قویغان. استهلاك اوچون لازم
بولغان مال جنسله‌رینی حاضرلاش، آینقسا ساویت فابریقالارینی خام
مال بله‌ن تأمین ایتش ایشی‌ده عینی نسبتده حتی آرتیقراق کوچه‌ـ
یتریلمه‌لی ایمش.

ماکنه، تراقتور استاسیونلارینی بارچا قولخوزلارنی بوتونلای
تأمین ایته‌رلك بر شکلگه کیریتمه‌کله قیشلاق خوجالغینی سوسیالیزه
ایتش ایشی تکمیل ایتلگه‌ن بولور ایمش. قولله‌کتیف خوجالغی

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

سیستەمینی تشکیلات جهتدەن محکملەش وە قولله کتیف خوجالق‌لارداغی دهقانلار کتلەسینی سوسیالیزم یولندا تربیه ایتش ایشیدە ایکنچی پلاننك اساس وظیفەلەرندەن بری ایمش.

پلان، اساس اعتباریله قیشلاق خوجالغیغا صناعی بر شکل بیریش، دهقانلارنی‌دا فابریقاداغی ایشچیلەر حالیغا کتیریش بلەن قیشلاق وە شهر خوجالقلاری آراسنداگی منفعت ضدیتینك بتیریلیشینی بو صورتله پرولەتار دیکتاتوراسی اوچون داها کیگ وە قوتلی تایانچیق یاراتیلاجاغینی تصور ایتەدر.

سوسیالیزم خوجالغینك تیز اوسوشی، مستملکەچی چارلق سیستەمینك آرقادا قالدیردیغی مستملکه خلقلارینك اقتصادی وە مدنی قالاقلغینی بتیریب تیکللك یاراتیش اوچون اڭ مهم عامل ایمش. اونگچون‌دە تورکستان عینیله چارلق زماننده وە برنچی پلاندا بولغانی کیبی ایکنچی پلاندادا روسیه دولت سرمایەدارلغینی ترقی ایتدیریش اوچون خام مال منبعی رولندا قالدیریلمشدر. تورکستان پاختا، ایپەك، یون، تیری، لاستیك وە باشقا خام مال حاضرلاب بیریب، بوگا مقابل روسیەدەن فابریقات، بوغدای وە روس مهاجری آلاجاقدر.

ایکنچی پلاننك صناعی قسمنداغی وظیفەلەرنك ایشکه آشیریلیشی بلەن ساویت اتفاقی صناعی جهتدەن دنیا خوجالغینك اڭ آلغی صفندا بولوناجاق ایمش. بو صورتله اوز استقلالینی تأمین ایتب کوب سرمایەدار مملکتلەرنی یاریم یولدا قویوب کیتکەن ساویت دولتی اوز باشینی سرمایەدارلق بحرانی وە اونك تأثیرلەرندەن‌دە قوتقارغان بولور ایمش. سرمایەدارلار دنیاسی بحرانندان اوز باشینی قوتقاروب، سربست ترقی یولینی توتکەن ساویتلار مملکتی بین‌الملل ایشچیلەر وە عمومیتله دنیانك ایزیلگەن حلقلاری نظر دقتینی اوز اوستیگه تارتار وە بو سایەدە اونك انقلابی تأثیر مفهومندەگی معنا وە اهمیتی آرتار ایمش. دیمەك ایشنك خلاصەسی یەنه بیش ییللق صبر

نتیجەسندە قایتادان «دنیا جنتی» وە «دنیا انقلابی» خیالاریغا کیلیب چیقیلدی.

مەنه بو، پلاننك اساس چیزیقلاری. بزچه بو پلاندان اساس اعتباریله یەگی بر فکر چیقاریش امکانی یوق. ذاتاً اڭ شایان دقت یری‌دە اونك شو یەگی قوروچیلق وە یاراتوچیلق (konstruktiv) بر فکر کتیرمەگەنلگیدر. اوگا یەگی بر پلان دیمه کدەنسه برنچی پلاندا باشلانیب بتیریله آلماغان ایشلەرنی دوام ایتدیرمەك، آینقسا پلان اوچون آچ وە یالانغاچ یاشاشغا محکوم ایتلگەن خلق کتلەسی نظر دقتینی ناغارا‌ـسورنای ایله اعلان ایتلگەن پلان وعدەلەریله بوکونگی برنچی پلان نتیجەسینی اولچەش مسئلەسندەن اوزاقلاشتروب، اوگا یەنه بیش ییللق صبر دوری یاراتماق پلانی دیسەك توغریراق بولسا کیرەك.

برنچی پلاننك اساس دورەسی کیچدی. اونك سوگنچی آی وە کونلەریگه قارشو کیتمه کدەمز. اونك نه کمیت وە نەدە کیفیت اعتباریله بەجەریله آلماغانلغینی یالغز اجنبی مدققلەری گنه ایمەس، فرقه قونفەرانسی‌دا آچیق اعتراف ایتمه کدەدر.

«پلان» دیدیکدە اونی «ساویت جنت»ندە یاشاوچی ملتلەر کوب یاخشی بیلەدرلەر. اونك برنچی قسمینی اوموزلارندا تاشیماق او خلقلارنك بوکونگی ضرورت، سفالت، آچلق وە یالانغاچلغینی توغدوردی. 150 میلیونلق انسان کتلەسینك حیاتی ایله اویناغان بو پلاننك برنچی قسمندان کوتولگەن نتیجه چیقماغانلغی بوکون هەر کس اوچون آچیق میداندە تورەدر. مەنه بو حقدە بر اجنبی تیکشیروچی «برنچی بیش ییللق پلان ایشلەری نتیجەسینك ماقتانورلق وە پروپاغاندا ایتەرلك بولوب چیقماغانلغینی آچیق سویلەش کیرەك. بر قانچا موفقیتلارغا رغماً پلان نه کمیت وە نەدە کیفیت اعتباریله بەجەریله آلمادی» دیدر. او پلاننك دوامی گنه بولغان ایکنچی پلاننك یەنەدە آغیرراق یوکینی کوچی بتیب، ایلیگی قوروب قالغان

خلققا یەنە بیش یل یوکلەتمەك ، هیچ بر صورتله کوچ توپلاماق امکانی بیریلمەدیگی حالدا اوندان بو آغیر یوکنی یەنە بیش یل کوتەروب یوروشنی طلب ایتمەك خیالپرستلکنك سوك درجەسی ایمەسمی ؟ بولشەویك جانبازلاری بو مظلوم ، محکوم خلق کتلەسینی قامچی ، سلاح ، سورگون ، آچلق ، أولوم دوقلاری بلەن یەنەدە کوبرەك سوروکلەمەکچی بولادرلار. هیچ بولماغاندا اوز حکمرانلقلارینی بر آزدا اوزاتقان بولوشلارینی امید ایتکەن بولشەویکلەر اوچون بوندای اویلەش غایتدە طبیعیدر. فقط اصل مسئله عجبا بوگا بویوکلەرنك اصل حمالی ، یوقلقنك سوك درجەسیگە کیلگەن خلق کتلەسی راضی بولاجاقمی ؟ او بوش یرگە اوز مال وە جانینی قوربان ایتب ، ذلت وە سفالت ایچندە أولوشکە اونایاجاقمی ؟ بو خیالی پلانلار اوچون یالغز مادی منفعتلەری گنە ایمەس ، حق ، حقوق وە ملی حیثیتلەری آیاق آستیغا آلینیب تحقیر قیلینماقدا بولغان غیر روس ملتلەر یەنە بو ذلتلەرگە قاتلانماقدا دوام ایتە بیلەجەکلەرمی ؟ بونلار اوستیگە بوندای مسئلەلەرنك حلندە هەر نەرسەدەن کوچلی بولغان طبیعی اقتصاد قانونلاری بو معناسز «تجربەلەر»نك نهایتسز دوامیگە أمکان بیریب باراجاقمی ؟ مەنە بونلار بوکون هەر کیمنی توشوندرگەن سورغولاردر ، کە حادثات أڭ توغرو جوابینی یاقین کیلەجەکدە حیاتنك اوزی بیرەجەکینی کورسەتمەکدەدر. یالغز شو قادارینی ئەیتب اوتەیلك ، کە 150 میلیونلق خلق کتلەسی آرتق بو یوکلەرنی کوتەرەرلك کوچ وە طاقتدا ایمەسدر. اونگچون انقلابی تشویقات اسلوبی ایلە توزولوشیغا رغماً بو ایکنچی پلان او أخلقنی اصلا قیزیقترا آلمایاجاقدر. مادتاً کوچسز بولغان خلق کتلەسندە صنعی صورتدە معنوی بر طاقت یاراتیش امکانی یوقدر. اونگچون بو پلان بو صورتلە کیتمەیەجەك.

تیمور اوغلی

دوشمانغزنك ئەکمەکیگە یاغ سور تکوچیلەر . . .

« یاش تورکستان » نك اوتکەن سانلارندا یازغانلاریمزدان 1931 نچی یلنك دیکابر آیندا قدوس شهرندە بولوب اوتکەن اسلام قورولتاییغا ایدل-اورال ملی استقلال قومیتەسی رئیسی محترم عیاض اسحاقی بیکنك اشتراك ایتکەنلگی اوقوچیلاریمزغا معلومدر .

عیاض اسحاقی بیك مذکور قورولتایدا (وە قورولتایدان سوك عربستاننك دیگر یرلەرندە ، هەم مصردە) روسیە قول آستنداغی مسلمانلار وە اونلارنك عموماً روسیە دولتی ، خصوصاً بولشەویك روسیەسی تامانیدان کوروب کیلگەن وە کورمەکدە بولغان مثلسز جبر وە ظلملاری ، هەم نە قادار آغیر ملی وە دینی تضییقلارغا دوچار بولغانلقلاری حقندە اساسلی وە تولوق معروضەلار اوقوغان ایدی. قورولتای اعضالاریندا بویوك تأثیرلەر قالدیرغان بو معروضە اسلام مطبوعاتیغادا عکس ایتب بوتون مسلمانلارنك بولشەویکلەرگە قارشو عمومی نفرت وە پروتەستلارینی موجب بولدی. بو مناسبتلە آوروپا مطبوعاتندا ساویتلار علیهندە مقالەلار یازیلیب اوتدی ؛ بعضی فرانسوز غازیتالاری (او جملەدەن « ئەقو دو پاری ») او معلوماتدان بالاستفادە فرانسە ادارەسی آستنداغی مسلمان أولکەلەرندە یوروتوب کیلگەن سیاستلەری فائدەسیگە « قصەدەن حصە » چیقاریب ، حتی مسلمان عرب جماعت خادملارینی بولشەویك ظلمی آستنداغی اوز دینداشلارینك حالیغا قارشو لاقیدلقلە عیبلەدیلەر .

عیاض بیکنك «یاگا ملی یول» نك 4 نچی سانینداغی باش مقالەسیغا نظراً ، آوروپا مطبوعاتینك عرب جماعت خادملارینی بوندای تنقیدیغا جواباً سوریە ملتچیلەری باشلوقلاریندان سانالغان امیر شکیب آرسلان بیك « الجامعة العربیة » غازیتاسندا بر مکتوب یازوب تارقاتغان.

شكيب آرسلان بيك ژەنەوەدان يازغان بو مكتوبندە : اسلام دونياداسندا بولشەويكلك آقىنىك بارلغىنى اقرار قيلغاندان سوڭ اوڭا سبب اسلام جماعت خادملارينك لا قيدلغى ايمەس ، آوروپانك اسلام دونياسينى قيسيوى ايكەنلگينى ؛ بولشەويكلكنك اسلام دينى اوچون قبول ايتلمەسلك بر مسلك بولغانينى كوبدەن بيلووينى ؛ اوزينك دە بولشەويكلك دوشمانى بولغانلغينى ؛ فقط ، بولشەويكلەرنك اوز سياستلەرينى اوزگەرتەچەكلەرندەن اميد وار بولغانى سببلى اونلارغا قارشو آچيق چيقشدان ساقلانوب كيلگەنلگينى ؛ اما «ساويتلارنك اون ييللغى مناسبتيله ترتيب ايتلگەن بايرامدا قوناق صفتيله موسقواغا بارغانى زمان موسقواداغى ايكى مسجدنك آچيق وە اماملارى ودود افندى ايله عبدالله افنديىنك اماملق وظيفەلارندا حاضر» بولغانلقلارينى ؛ «او يردە اوچراشقان مسلمانلارنك بولشەويك أدارەسنى چارلق أدارەسندەن آرتق» كورگەنلكلەرينى وە «چارلق زماندا كوچلەب چوقوندورولغان تاتار («كرەشين») لارنك تكرار اسلام دينيگە قايتولاريغا بولشەويك حكومتينك قارشو بولماغانلغينى» يازغان.

عياض بيك اوز مقالەسندە امير شكيب آرسلان بيكنك روسيە بولشەويكلەرى حقندەغى بو معلومات وە قناعتلارينك ياڭليش ايكەنلگينى مفصل ، اساسلى وە آچيق صورتدە آڭلاتاركەن موسقواداغى ايكى مسجدنك بولشەويكلەر تامانيدان مخصوص چيت أولكەلەردەن چاقيريب كيتريلگەن قوناقلارغا كورسەتمەك اوچون گنە آچوب قويولغانلغينى ، مسجد اماملارى بولغان ودود وە عبدالله افنديلەرنك تيزدەن سورگون قيلنغانلقلارينى ، چارلار زماندا كوچلەب چوقوندورولغان «كرەشين» (روسچە «كرەشچوننى» = «خرەستيان ايتلگەن» سوزندەن قالمادر) تاتارلارنك قايتادان اسلام دينيگە كيرولەرى 1905 انقلابى نتيجەسندە وە قسماًدە چارلق انقراضندان سوڭغى كەرەنسكى موقت حكومتى دورندە واقع بولغانلغينى وە روسيە مسلمانلارى آراسندا برگنەدە كشينك چار وە يا ساويت

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

حكومتلەرندەن بيرسينى ديگرينە ترجيح ايتمەگەنلگينى ؛ اونلار اوچون هەر ايكى روس حاكميتينكدا عينى درجەدە منفور كورولگەنلگينى غايت حقلى او لاراق بيلديرەدر.

امير شكيب آرسلان بيك ساويت پايتختنى يالغز ساويت ادارەسينك اون ييللغى مناسبتيلەگنە ايمەس ، اوندان آوالدە زيارت ايتيب يورگەن ايدى. 1920 نچى يلدا موسقوادا بولشەويك خارجيە قوميسارلغى مأمورى فلورينسكى ايله چيت أولكە قوناقلارينك برلكدە چيقارغان بر رسملەرندە امير شكيب آرسلان بيكدە باردر. بولشەويكلەر انور پاشا ، جمال پاشا وە ديگر بعض مشهور سيمالاردان باشقا شكيب بيكنىدە اوزلەرينك پروپاغاندا وە ديگر مقصدلارى اوچون «قوناق» صفتندە ساقلار ايديلەر. بونلاردان يالغز مرحوم انور پاشا بولشەويكلەرنك اصل غرضلارينى آڭلاب آلغان ايدى... بولشەويكلەرنى ياخشى تانووينى ادعا ايتوويگە رغماً امير شكيب بيك بولشەويكلەر حقندەغى مطالعەسيلە اوزينك بو خصوصداغى معلوماتسزلغينى كورسەتوب اوتورويدر. بو افندى موسقوادا ايكى مسجدنى آچيق حالدا كورگەنلگينى يازاركەن بو شهرنك مسلمانلار ياشايدرغان بر أولكە مركزى بولماى ، اهاليسى نوقول روسلاردان عبارت بر شهر وە بولشەويك روسيەسى پايتختى ايكەنلگينى هەمدە او ايكى مسجدنك كورسەتيش اوچونگنە آچيق قويولووى ساويت حكومتينك باشقا دين ايگەلەريلە برابر مسلمانلارغادا دينى تضيق قيلماغانلغيغا دليل بولا آلماسلغينى بر دفعە اويلامايدردا.

شرق أولكەلەرينك امير شكيب بيك وە امثالى كەبى بعض ملتچيلەرى ، كوب تأسفكە بولشەويكلەرنى بوتونلاى ياڭليش آڭلايدرلار. اونلارنك فكرنچە بولشەويكلەر گويا «ملتلەرقوتقاروچيسى» درلەر ، ساويتلار گويا مظلوم شرق ملتلەرينى آوروپا قاپيتاليستلارندان آزاد قيليب اونلارغا استقلاليت آلوب بيرگوسيدر. حالبوكە روسيە بولشەويكلەرينك توب مقصدى شرق ملتلەرينك آزادلغى ايمەس ،

بوکونکی آوروپا ترتیبنی یوق قیلیشدر. شرق ملتلەرینك آزادلغی ایسه ستالین‌نك 10 نچی فرقه قونغرەسندە اعلان ایتدیگنچه «معناسز انقلابی شعاردەن‌گنه عبارت بر بولشەویزم قورالیدر.» (10 نچی فرقه قونغرەسی مضبطەسیگه باقیلسین). ستالین‌نك بو دیدیکلەرینی مەنه شو مثاللار هەم آچیق کورسەتەدر:

اگر بولشەویکلەر مظلوم خلقلارنك آزادلغی طرفداری بولسالار ایدی، عصرلارچا چارلق روسیەسی ظلمی آستندا ایزیلیب کیلگەن ملتلەرنك میڭ مشقتله قازانغان استقلالیتلارینی قیزیل قوشون کوچی وە شیطانی حیله وە یالغانلارله محو ایتمەس وە او مملکتلەردەگی ملی زمره وە ملی بارلقنی تیگندەن قوروتماقغا چالیشماسلار ایدی.

اگر بولشەویکلەر، شکیب آرسلان بیکنك اوزی ایناناماقله قالمای باشقالارنی‌دا ایناندیرماقغا چالیشدیغی کەبی، مظلوم ملتلەرگه حقیقتاً دوست بولسالار ایدی، چار ایمپەریالیزمینك ختایدا قالدیردیغی میراثندەن واز کیچیب شرقی ختای تیمر یولندان چیقیب کیتەرلەر ایدی وە ختای ملی فرقەسی هومیندان آراسیندا وسوەسه قیلیب ختای ملی کوچینی پارچالاماس وە ختای خلقینك بوکونکی فلاکتکه معروض قالوویغا سبب بولماسلار ایدی.

بونلار کەبی یەنه بر قانچا عبرت بولورلق حقیقتلار میداندە ایکەن «عزیز قوناق» صفتندە موسقوانی «زیارت» ایتدیکلەری زمان او یردەکی ایکی مسجدنك معین غرضلارله آچیق جالدا کورسەتیلووی بلەن اغفال ایتلگەن شکیب بیك‌لەر بولشەویکلەر حقنداغی بو تورلو یازولاریله عالمدان خبرسز بر قانچا معصوملارنی اغفال وە بو یول بلەن بولشەویکلەرنك ئەکمه کیگه یاغ سورگەن بولمایدرلارمی؟

بولشەویکلەرگه دوشمان بولماقله برابر اونلارنك غیر روس ملتلەرگه قارشو یوزوتوب کیلگەن فاحش ملی سیاستلەرینی سوگرا-

دان اوزگەرتەچەکلەرینی وە «توزەلەچەکلەرینی» امید ایتدیگندەن اونلارغا قارشو قاتتغ چیقیشدا بولودان ساقلانغان شکیب بیك، بولشەویکلەر حقندە یازدیغی بوکونکی قناعت وە مطالعەسینی عجبا بولشەویك سیاستندە مظلوم ملتلەر فائدەسیغا بر اوزگەریش کورەبمو یازادر؟

چاغاتای

* * *

تورك غازیتاچیلغی (*)

II

مطبعەچیلق صنعتینك آنا یورتی سانالغان ختاینك غازیتاچیلق تأریخندا تا ایسکیدە مهم بر اورون توتکەنلگی یوقاریدا سویلەنیب اوتولدی. بابالاریمزنك قومشولاریمزله بولغان تأریخی باردی-کیلدەلەرینی، آینقسا اویغورلارنك ختای مدنیتیگه یاقیندان علاقه وە محبت کورسەتیب حتی ختایدان معلملەر دعوت ایتکەنلکلەرینی کوز آلدیغا کیترسەك، اسلامیتدەن بورون، تورکستاندە هەر قایسی بر مفهومدە بر غازیتاچیلق دورینی تصور وە تخمین ایتە بیلەمز. فقط ملی تأریخمزنك او دورلەریگه عائد بوتون تارماقلاری کیبی بو جهتدە بوکونگەچە هیچ تیکشیریلمەگەنلگندەن تایانورلق بر وثیقه هنوز اورتادا یوقدر. یوقاریدا کورولدیگی وجهله ختای مطبعەچیلق صنعتی کیڭ دڭزلەر اوستندەن آوروپاغا کیلتریلگەچ غازیتاچیلق اورادە قایتادان کوکەریب ترقی ایتە باشلار، نهایت بو غازیتاچیلق تورك یورتینك کون باتوداغی ایشیکی سانالغان استانبول آرقالی تورك دنیاسیغا کیریتیلەدر. بابالاریمزنك آوروپا توپراغیغا آیاق‌باسیب غرب مدنیتی بلەن توقناشغان چاغلاری ایسلەنیلسه غازیتاچیلق تورك دنیاسیغا کوب کیچ کیریتیلگەندر.

تنظیمات حرکتیگه آچیق وە قطعی استقامت بیلگیلەب، اونك

(*) باشی «یاش تورکستان» نك 28نجی ساننددادر.

باشقارما.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

تطبيقاتينى تيزلەتمش سلطان ايكنجى محمود اصلاحات توغروسنده قيلنغان اولتوروشلەرنك بريسنده اصلاحات ذهنيتينك خلق كتلەسيگه يايليشى وه تاراليشيغا خدمت ايتو نيتيله، ايلك دفعه اولاراق، بر توركجه غازيتا چيقاريش مسئلەسينى اورتاغا آتدى وه بو آرزوسينى ايشكه آشيريش وظيفەسينىدە وقعه نويس اسعد افنديگه تاپشيردى. (تفصيلاتى حقنده لطفى تأريخى، جلد 3، صحيفه 156 گەباقيلسين).

اسعد افندى، زمانينك بوتون توركجه سوادليلەرى كيبى، مدرسەدەن يتيشمش وه 1825 ده استانبول قاضيسى تعيين قيلنمشدى. بو شخص 1827 نچى يلغى سفرده روسيه گه يوباريلغان اوردونكدە قاضيسى بولغان. اسعدافندى عهدەسيگه تاپشيريلغان بو وظيفەنى سەوينچلەرله قارشولاب، يانيغا اوزيگه اوخشاش بر نيچه مدرسنى تويلاب بو مهم وظيفەنى تيز بەجەريشكه باشلامشدر. برنجى ايشلەرى، چيقاريلاجاق غازيتانك اسمى حقنده سلطان محمودگه بر ليسته تقديم ايتمەك بولدى. محمود ايسه بو ليستەدە كورسەتيلگەن اسملەرنك هيچ بريسينىدە ياقترماى، چيقاريلاجاق غازيتانى اوز تامانندان «تقويم وقايع» ديب آتامشدر.

«تقويم وقايع»نك چيقاريليشيغا عائد بويروق چيقار-چيقماس استانبولنك حاضرغى تورك دارالفنونى آرقاسندا بولغان بر بناسى ساتوب آليندى وه اوراده «تقويمخانۀ عامره» ناميله بر مطبعه قورولدى.

«تقويم وقايع»نك برنجى نسخەسى 25 جمادىالاول 1247 (1831 نچى ييل اوقتوبر سوگى)ده 28-42 سانتيمەتر بويو كللگنده اونصحيفه اولاراقچيقمشدر. بوايلك نسخەنك ايكىصحيفەسىباشلانغيچ («مقدمۀ تقويم وقايع») ايله تولمشدر. بو اوزون باشلانغيچدا تأريخنك كيره كللگى، بو حقده بويوك اسلام عالملارينك سوزلارى، بو كو-نگى تورموشنك تأريخينى يازادرغان غازيتالارنك شريعتگه قارشو بر

نەرسه بولماغانلغى وه غازيتانك اهميتى قيد وه ايضاح ايتلمشدر. بو ايلك نسخەنك سكز صحيفەسنده ايسه توبەندەگى خبرلەر باسيلمشدر:
سلطان محمودنك بر مدت ايلگەرى قيلغان بر چاناق قلعه سياحتى، بر مدت ايلگەرى وقوع بولغان بر تاولا يانغينينك تفصيلاتى وه بونك حقنده كورولگەن تدبيرلەر، بر نشان مناسبتيله ايسكى كورەك عادتينك يوقاتيليشى حقنده بر فقره، شهزاده مجيدنك درسكه باشلاش مراسمى، او سيرالاردا يوز بيرگەن بر آرناوودلق قوز-غالانى خبرى، بر تعيين، اسكدارده پادشاهنك حضورنده قيلنغان «عساكر منصورۀ محمديه» تعليملەرى، يەنه بو عسكرى تشكيلاتگه قاراشلى قيسقا خبرلەر، لهستان عصيانيغا عائد خبرلەر، بغداد ايالتى واليسى داود پاشانك قانداى قاماقغا آلينغانلغى وه أدارەنى ئاوز قوليغا آلغان يەگى والينك بر تقريرى...

ايكنجى نسخەدەن باشلاب عسكرى حادثەلەر (مواد عسكريه) وه يەگى باسيلغان كتابلەردەن باحث «فنون» ناميله آيريجا ستونلەر، اوچنجى نسخەدەن چيت أولكه خبرلەرى (امور خارجيه)، بيشنچى ده «توجيهات علميه»، آلتنچيدا «تجارت و اسعار» ستونلەرى كو-روله باشلادى. «تقويم وقايع»نك 11 نجى نسخەسنده ايلك اعلانى اوچراتامز. بو اعلاندا «تقويم وقايع»نك عرب، فارس، روم وه ئەرمەنى تيللەرندەده باسيلماسيچون مذكور خلقلارنك تيللەرندەحرف وه باشقا ادواتنك حاضرلانماقدا بولغانلغى وه بو ايشكه طالب بولغانلارنك تقويم وقايعخانەغا قيد قيلينيشلارى بيلديريلمشدر(*).

«تقويم وقايع» كيت-كيته توركيەنى علاقەدار ايتەدرگەن مسئلەرله ياقيندان وه كوبرەك مشغول بولمشدر. 25 نجى ساندا مصر عسكرلەرى طرفدان سوريەنك استيلاسيغا قارشو چيقيش او-

(*) « تقويم وقايع » نك عرب، فارس، روم وه ئەرمەنى تيللەرنده چيققانلغى كوبگنه يازيلمشادا بوكونگەچه يالغز عربچەسينك بر نسخەسى اوچراتيلمشدر. «Dip-odar» ديگەن ئەرمەنيچه حروفات وه مطبوعات حقنده يازيلغان بر كتابنك 72 نچى بيتنده « تقويم وقايع » نك ئەرمەنيچه اولاراق نشر ايتلگەنلگى يازيلمشدر.

چون محمد علی پاشا علیهیگه آلینغان فتوالارله بو مسئله‌گه عائد چیت دولتله‌ر سفارتلاریغا بیریلگه‌ن تقریرنك صورتله‌ری باسیلمشدر.

1831 نچی یِلنك سوگلارندا هندستاندان قاهره‌غا، اورادان مصر عسکرله‌ری آرقالی سوریه وه آناتولی، أڭ سوڭ جنوبی آوروپاغا یاییلیب، مدهش درجه‌ده خلق قیرغینیغا سبب بولغان قوله‌را «تقویم وقایع»نی آنچاغنه مشغول ایتمشدر. باش طبیبله‌رده‌ن بهجت افندینك یازدیغی بر رساله(*) «تقویم وقایع» ستونله‌رنده‌ده باسیلیب، او سیرالاردا طبابت علمنده‌ن خبرسز بعضی جاهل اجزاجیله‌ر طرفندان ساتیلماقدا بولغان علاجلاردان خلقنك ساقلانیشی وه بعضی آورولارغا قارشو کورنوله‌جه‌ك تدبیرله‌ر حقنده معلوماتلار بیریلیشی، تورك وه اسلام دنیاسنده خلق کتله‌سینی ساغلقنی ساقلاش ایشله‌رنده آقارتو یولندا قیلنغان ایلك آدیملاردان سانالیر.

آوروپا توپراغنداغی مغلوبیتله‌ر یه‌گیچه‌ری تشکیلاتینك بوز-غونلوغینی وه اوردوده اصلاحات کیره‌کلگینی سیزدیره باشلا-مشدی. ابراهیم پاشا قوماندانسنداغی «عساکر منصورۀ محمدیه»نك مصر اوردوسی قارشیسندا بوزولوشی بواحتیاجنی یه‌نه‌ده چوقورراق سیزدیردی. مه‌نه شو سیرالاردا «تقویم وقایع» بیتله‌رنده یه‌گیچه‌ری تشکیلاتی علیهنده آچیقدان آچیق چیقیشلار قیلندی. «فنون حربیه واقف بردرایتمندڭ بند بند قلمه آلدیغی» یازیلار مفهوم وه تأثیری اعتباریله تورك غازیتاچیلغی تأریخندا ایلك قیمتلی، قدرتلی مقاله‌له‌ر قاتاریغا کیره‌در. («تقویم وقایع» 12 شوال 1248 نومرو 54).

55 نچی ساندان باشلاب انگلیز مطبوعاتندان هه‌ر ساحه‌گه عائد مقاله‌له‌ر ترجمه قیلناراق نشر ایتلمشدر.

حکومتنك یارده‌میله چیقاریلغان «تقویم وقایع» هافتالق بر غازیتا بولوب تیراژی بیش میڭ ایدی. بوتون دولت اداره‌له‌ریگه،

(*) بو رساله او زمان تورت میڭ نسخه باسدیریلیب بارچا اداره، مأمور، ضابط وه عسکری دائره‌له‌رگه تارقاتیلمشدی.

علما وه وکیللارگه، دولت ایشچیله‌ریگه، تورکیه تاشقاریسنداغی معتبر شخصله‌رگه وه چیت دولت سفیرله‌ریگه تارقاتیلار ایدی. ییللق آبونه‌سی 120 غروش ایدی.

هافتالق غازیتا دیب تانیلغان «تقویم وقایع»نك ییلدا 50 نسخه چیقیشی لازم ایکه‌ن 1838 نچی ییلغاچا اورتا حسابله سنه‌ده 30 ده‌ن آرتق چیقمامشدر. غازیتا توقوز یاشندا 15-20 کونده آنجاق بر تاپقیر چیقیب توردی. شو سیرالاردا دولت وه خلقنی کوب قیزیقترغان مصر مسئله‌سیگه عائد خبرله‌رنی غازیتا کوبینچه «ورقۀ مخصوصه» گاه وقت «ذیل» (قوشومچا) شکلنده باسیب تارقاتدی. مه‌نه شو خیلده چیقیب تورگه‌ن «تقویم وقایع» 1878 نچی ییلندا، 2119 نچی نومروسنده‌ن سوڭ، توختاب قالدی.

1890 ده قایتادان دنیا یوزنده کورونگه‌ن بو غازیتا 13 آی ایچنده 283 نسخه چیقاراق تکرار قاپاندی.

1908 انقلابندان (مشروطیت اعلانندان) سوڭ «تقویم وقایع» نی تکرار مطبوعات دنیاسنده اوچراتامز. «استانبول حکومتی» تار-قالغونچا انتشار ایتکه‌ن بوتون سانلاری 4608 در.

تورکیه جمهوریت حکومتی ایسه «تقویم وقایع»نی «رسمی جریده» نامی آستندا نشر ایته باشلادی. بر آز سوگرا محررله‌رده‌ن حقی طارق بیکنك تکلیفیله «جریده» سوزی «غازیتا»غا ئه‌یله‌ندر-یلدی وه 763 نچی ساندان باشلاب شو اسمله چیقیب توروبدر.

(بیتمه‌دی) توقتامش اوغلی

* * *

«آتسز مجموعه»ده K. A. حرفله‌ری آستیغا یاشیرینغان افندیگه

(آچیق مکتوب اورنیغا)

افندم!

«بر „علمی“ یالغانغا قارشو» سرلوحه‌سیله «یاش تورکستان»

نك 25 ، 26 وه 27 نچی نسخه‌لارندا باسیلغان مقاله‌لارمغا جواباً «آتسز مجموعه»نك 12 نچی ساندا یازغان اعتراضگزله تانیشدم. دوستگز احمد زکی ولیدي بیکنی مدافعه ایتمه‌ك نیتیله قلمغا یاپیشقا‌نگز شایان مدح، — بز، تورکستان صحرالیلارنچا ئه‌یتکه‌نده — «ماقتاوغا سیارلق» بر نه‌رسه‌در. لکن مدافعه قورالگز وه قوللانغان اصولگز نه زکی ولیدی بیککه حقیقی دوستلق نشانه‌سی بولورلق درجه‌ده‌در، نه‌ده سزگه مهمانتوازلقله اوز صحیفه‌لرنده‌ن اورون بیرگه‌ن تورك مجموعه‌سینك توتکه‌ن وه توتمه‌گی لازم بولغان بیطرفلق یولیغا توغرو کیله‌در.

بر نیچه هفته‌دان به‌ری صحتم تام یرنده بولماغانی سببلی قلمگزله یاراتقان ساخته‌کارلقلارگزنی مجموعه‌مزنی اوقوچی تورکستانلی وه تورکیه‌لی توغانلاریمزغا کورسه‌توب اوتوشده‌ن بو سفر معالتأسف عاجزمه‌ن. آلله یارده‌م ایتب قوتمغا قایتسام، سزنك بو «سیاسی سوادسزلق»دان ایمه‌س، اویاتسزلقدان قصداً یوروتدیگگز ساخته‌کارانه «خطالار»گزنی «یاش تورکستان»نك یاقین کیله‌چه‌کده‌گی بر ساندا یازوب اوته‌رمه‌ن.

حاضرچالق سزگه ایته‌ر سوزم شو، که تورکستان قازاق تورکله‌رینك شبهه‌سز اوزیگزگه‌ده معلوم «مورتینا قارای أسکه‌گی» دیگه‌نله‌ریده‌ك، قوللانغان مدافعه قورال وه اصولگز مدافعه ایتدیککگز نه‌رسه‌گه تولوق مناسبدر. چونکه زکی ولیدی بیکنك „علمی“ یالغانلاری حقنده‌غی یازغانلاریمنی سز فقط اویاتسز یالغانلارله‌گنه رد ایته بیلیردیگز.

افندم، تورکیه مطبوعاتینی وه تورك افکار عامه‌سینی بزنك اوز آرا مناقشه‌لاریمز وه اساسلی‌ـاساسسز آگلاشیلماوچیلقلاریمزنك کوگلسز آقیملارندان چیتده ساقلاب توروش، تورکچیلکنك حقیقی معناسینی آگلایدرغان وه تورکچیلککه خدمت ایته‌ی دیدرگه‌ن هر بریمز اوچون وجدان وظیفه‌سی کبی بر نه‌رسه‌در. سزنك

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

اشتراك ایتب یوردیگگز «آتسز مجموعه»نك باش سطرنده یازیلغان «بوتون تورکله‌ر بر اوردو... قاتیلمایان قاچاقدر...» شعاری، سزنك تورکستان ملی حرکتینی یالغانغا بویاب کورسه‌تیش یولگزدا بر ته‌ل ساچ که‌بی‌ده توسقونلق ایته آلماغان. قازاق تورك توغانلاریگزنك «آتتان ده‌سه ایسه‌ر سوق، آتاسینا اوق آتار» دیگه‌نله‌ریده‌ك، زکی بیك یارده‌میگه «آتتانوب» بارچامزنك آتامز «تورکچیلك»گه خدمت ایته‌درگه‌ن، یوقاریدا کتیردیگم بویوك مقدس شعارله چیقیب تورغان «آتسز مجموعه»نك بیطرفلق شأنیگه ساخته‌کارلق اوقینی آتوب اوتوروبسز.

بو، اویات، افندم!

مه‌نم فرانسوزچه وه تورکچه مقاله‌لاریمنی تورکیه افکار عامه‌سیغا نه قادار یالغانلارله بویاب کورسه‌تیشگه کیریشکه‌نگزنی وه بو حرکتگزله «آتسز مجموعه»نی آلداماقچی بولغانگزنی یاقین کیله‌چه‌کده کورسه‌توب بیروره‌ن.

چوقای اوغلی مصطفی

* * *

قیزیل قامچی آستندا

«قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسینك سوڭ کونله‌رده قولیمزغا توشکه‌ن سانلارینی کوزده‌ن کیچیره‌رکه‌ن، اونك یازیلارندا ئه‌لله قاندای بر «ئوزگه‌ریش» پایقاب قالدق. غازیتا تیلینك آولگیده‌ن‌ده کوبره‌ك روسچه سوزله‌ر بله‌ن تولدورولغانیدان باشقا، اونده‌کی یازیلاردان یازی ایگه‌له‌رنده بر حلجان، بر جدلله‌مه وه عادتا بر قورقونك حکم سورگه‌نلگی کورونوب توره‌در. «قیزیل محرر»له‌ر وه «قیزیل مخبر»لار «سیاسی سواد» دیب اوزگه‌نگه‌ن «سوسیالیزم قورولوشی»، «پاختا استقلالی»، «ستالین‌نك 6 شرطی» وه بونلارغا اوخشاش نه قادار بولشه‌ویك اصطلاحلاری بولسا همه‌سینی بربریگه اوله‌ب اوزون وه فقط مضمونی شبهه‌سز اوزله‌ریگه‌ده آگلاشیلماغان

جمله‌لر توزوب اولگیله‌رده‌نده یامانراق والدیرماقغا باشلادیلار.

بو «ئوزگه‌ریش»نك سببی حقنده اویلاب اوتوروشغادا احتیاج قالمادی: عینی غازیتانك 3 نچی آپریل سانندا باسیلغان اوزبیکستان فرقه مرکز قومیته‌سینك بر قراری بو سببنی آپ-آچیق کورسه‌توب بیردی. بو ییرده مذکور قرارنامه‌نك مهم قسمینی عیناً کوچوره‌مه‌ن:

«1 — قید قیلنسین، کیم «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسینك باشقارماسی «پراودا»نك کورسه‌تمه‌لرینی توشونمه‌دی وه بو کورسه‌تمه‌لرنی عملگه آشیرمادی.»

«2 — اعتراف ایتلسین، کیم «قیزیل اوزبیکستان» باشقارماسی اوزینك «پراودا» اوبزوریغا (تنقیدیغا) بیرگه‌ن جوابی بله‌ن اتفاق قوممونیست فرقه‌سی مرکزی قومیته‌سینك مرکزی اورغانی (ناشر افکاری) بله‌ن مناظره‌غا کیریشیب سیاسی خطاغا یول قویدی.

«3 — اورتاق عثمانوف «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسینك محررلك ایشیده‌ن آزاد قیلنسین».

قرارنامه محررلك وظیفه‌سینك وقتنچا مجیدی اسمنده بریسیگه یوکله‌تیلمه‌سی وه باشقارماغا یه‌گی یازوچیلار تعیینی ایله بتیریله‌در.

اوزبیکستان قوممونیست فرقه‌سی مرکزی قومیته‌سی وه اوزبیکستان ساویت حکومتی ناشر افکاری سانالغان «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسی اوزینك تشکلنده‌ن به‌ری «پراودا»نك یولندان باشقا یول بله‌ن کیتمه‌گه‌نلگی، موسقوانك کورسه‌تکه‌ن چیزیغندان بر ئه‌للك تاشقاری چیقماغانلغی، خصوصی هیچ بر اراده‌گه ایگه بولماغانلغی وه مملکتنگ، خلقنگ درد وه احتیاجیله علاقه‌لانماقغا صلاحیتی، اقتداری وه دائما یالغز روسیه بولشه‌ویکله‌رینك امرله‌ری بوینچه حرکت ایتکه‌نلگی هرکسجه معلوم بر نه‌رسه‌در. بونیگله برابر موسقواداغی «قیزیل آغالار» بو غازیتادا نقصان تاپقانلار وه «تنقید» ایتکه‌نله‌ر.

«قیزیل اوزبیکستان» باشلقلاری اوزله‌رنده آزغنادا بولسا

قالغان انسانلق حیثیتله‌رینی کورسه‌توب، بو تنقیددان اوزله‌رینی قوروماقغا کیریشکه‌نلکله‌ری اوچون موسقوا دیکتاتورلاری اونلارنی درحال جزالاندیردیلار.

غازیتا باشقارماسیغا قوندورولغان یه‌گی «قوغورچاقلار» سلفله‌رینك عاقبتیغا دوچار بولماسلق اوچون توبه‌نلکنك سوڭ درجه‌سیگه توشمه‌کده وه قاندای قیلیب موسقواغا خوش کورونمه‌له‌رینی بیلمه‌سده‌ن غازیتادا روسچه سوزله‌رنی کوب ایشله‌تمه‌کده‌درله‌ر. یوقاریداغی قرارنامه‌نك تام آستندا بر مقاله ییرله‌شتریلگه‌ن. بو مقاله‌ده یه‌گی «محرر» بورونغی باشقارمانك اوتقوزغان «سیاسی خطا»سینی ساناب بیره‌رکه‌ن: «اوتکه‌ن ییل پاختا پلانینی به‌جه‌ریشده یوز بیرگه‌ن اوپورولوشلارغا اوزبیکستان فرقه تشکیلاتلاری قاتاریدا «قیزیل اوزبیکستان» هه‌م زور درجه‌ده جوابگر. «قیزیل اوزبیکستان» آیریم رایونلارداغی اوپورولوشلار حقیده اوز وقتنده سیگنال (اشاره) بیرمه‌دی...» دیدر.

مقاله ایگه‌سی «قیزیل اوزبیکستان» نامندان «پراودا» حضورنده قایتا-قایتا «توبه» وه «استغفار» ایتکه‌نده‌ن سوڭ من بعد بوندای نامعقولچیلقلارنی قیلماسلقغا وه «پراودا»نك تابشوروقلارینی دقت وه صداقت بله‌ن ییریگه یتکوروشکه سوز بیره‌رکه‌ن، موسقوا باش ناشر افکارینی اینانترماق اوچون قاندای عباره قوللانوب یالواریشینی بیلمه‌ی آبدیراب قالادر.

اوتکه‌ن ییل پلانك تولا به‌جه‌ریله آلماغانلغیغا عیبدار قیلیب پلان توزو ایشنده وه پاختا اداره‌سنده قاتناشقان متخصصلار کورسه‌تیلگه‌ن ایدی. بو ییل ایسه نوبت غازیتالارغا کیلگه‌ن. کیله‌چه‌ك ییلدادا شوگا اوخشاش بر «عیبدار»، بر «آرپا اونی بهانه»سی تاپاجاقلاری شبهه‌سزدر.

«قیزیل اوزبیکستان» موسقوانك بوتون بویروقلارینی «بورك کتیر، دیگه‌نده باش کتیرگه‌ن» که‌بی تولا به‌جه‌ره‌ر ایدی. اونك

صحیفه‌لاری «سیگنال» دیدیکله‌ری چاقمچیلقلارله هه‌ر زمان تولا ایدی. فقط بونگله برابر موسقوا یه‌نه‌ده ناراضی قالغان...

غازیتانك بو یازیلارینی اوقورکه‌ن بلا اختیار، بوندان بر نیچه ییل ایلگه‌ری مشهور «به‌ن‌هور» فیلمنده کورسه‌تیلگه‌ن فجیع بر منظره خاطریمغا کیلدی.

روملیلارنك ایگ غدار وه ظالم پادشاهلارندان بری (نه‌رو) فتوحاتغا چیقغانی زمان حرب کیمه‌لرنده کوره‌ك چیکمه‌ك اوچون اسیرله‌رنی قوللانار ایدی. آچ، یالانغاچ یوزله‌رچه اسیرله‌ر ظاقتدان محروم بر حالدا قامچی ضربه‌سی وه توقماق قوماندا‌سیله کوره‌ك چیکمه‌ککه مجبور ایتلیرله‌ر وه ایچله‌رنده‌ن ضعیف توشکه‌نله‌ری اوتورغان ییرله‌رنده جان بیره‌رله‌ر وه بو طرز ایله کیمه حرکت ایتدیریلیر ایدی. اونلاردان بریسیگه قامچی اورولغان زمان بوتون اسیرله‌ر جان قورقوسی ایچنده سوك کوچله‌رینی صرف ایتب حرکتکه کیلیرله‌ر ایدی...

«جهان انقلابی» پرده‌سی آستندا قیزیل فتوحات سفریگه چیقغان روسیه بولشه‌ویکله‌ری «سوسیالیزم قورولوشی» کیمه‌له‌رینی یوروتمه‌ك اوچون اوز دیکتاتورلاری آستیغا توشوب قالغان خلقلارنی مذکور قوللار که‌بی کوره‌ك چیکمه‌ککه مجبور ایتب بو «کیمه»له‌رینی «بیش ییللق پلان» فرطنه‌سنده‌ن قوتقارماق اوچون بو خلقلارنی سوك نفسله‌ری چیقغونچا قامچیلاماقدادرلار. بولشه‌ویکله‌ر اوز قامچیلارینی اولا ملی زمره‌گه اوروب، ایندی اوزله‌رینك ایگ ایشانچلی حقیقی قوللاریغا ساپلاماقدالار... تاشکندلی

* * *

تورکیه وه آوروپا

تورکیه‌نك یاقین شرقدا اوینایدرغان روللارینك بویوك اهمیتینی هیچ بر کیمسه انکار ایته آلمایدر. جغرافی جهتده‌ن آوروپانی شرق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمكى ئەسەر وە فولكلورلار ئامبىرى

مملکتله‌ریله باغلاغان بر نقطه‌ده بولوب، قارا ده‌گز وه آق ده‌گز ایله اورالغان تورکیه، دونیانك بو قسمنده بویوك سیاسی، اقتصادی وه معنوی اهمیتکه ایگه‌در. آوروپا مدنیتی آلغی آسیاغا تورکیه آرقالیغنا کیره بیلدیگی که‌بی اقتصادی مناسبات وه مال مناقلاتی‌دا یه‌نه تورکیه آرقالی یوروتوله‌در. بوگا برده تورکیه‌نك عموم اسلام خلقلاری آراسندا هه‌ر زمان بویوك نفوذ وه اهمیتکه ایگه بولا کیلگه‌نلگینی‌ده علاوه ایتمه‌ك کیره‌ك.

یه‌گی تورکیه دولتی بالقانلاردادا بویوك بر عامل ساناﻻدر. بوتون بالقان خلقلاریله دوستلق وه صلح مناسباتی برپا ایته بیلمه‌کله تورکیه بالقان یاریم آطاسندا صلح وه انتظامنی ساقلاوچی عنصرلاردان بری حسابلانادر.

مه‌نه بونلار نظر اعتبارغا آلنغاندا تورکیه‌نك جمعیت اقوامدا اشتراکی وه اوندا برابر ایشله‌مه‌سی غایت طبیعی وه الزم بولوب کورونه‌ر ایدی. لکن، معلوم بولغانی وجهله، تورکیه جمعیت اقوامغا اعضا دولتلار لیسته‌سنده یوقدر. اونك بو لیسته‌ده بولماغانلغینك سببینی کیچمیشده آقتارمالیدر. جهان محاربه‌سی بیته‌ر بیتمه‌س جمعیت اقوام تشکیل ایتلیرکه‌ن تورکیه محارب طرف وضعیتنده قالغان ایدی. او زمان ایندی‌گنه توغولماقدا بولغان یه‌گی ملی تورکیه اوزینی یونانستان‌نك اینگلته‌ره یارده‌م وه حمایه‌سیله قیلغان هجومندان قوروماقله مشغول ایدی. غایت طبیعی‌درکه بوندای بر آندا تورکله‌ر او وقت اینگلته‌ره‌نك بویوك رول اویناديغی جمعیت اقوامغا کیریشنی اویلایالماسلار ایدی.

اوز ملی استقلالی اوچون کوره‌شده ظفر تاپوب اوز دولت حیاتینی یه‌گی اساسلار اوزره محکمله‌مه‌ککه باشلاغان تورکیه قارشوسندا جمعیت اقوامغا کیریش مسئله‌سی تورغان بولسادا، بو مسئله‌نك حلنده تورکیه اوچون تورلو سببله‌ر مانع بولوب کیلگه‌ن ایدی. شونی‌ده قید ایتمه‌ك کیره‌ك، که تورکیه جمعیت اقوامغا قارشو

هیچ بر زمان دشمنانه وضعیت آلمادی؛ بالعکس، صلح وه مسالمت وه ملتلەر آراسندا تساند غایەسیله تولغان یەگی تورکیه جمعیت اقوامنك هەر بر توغرو تشبثیگه خیرخواهلقله باقار ایدی. تورکیەنك جمعیت اقوام طرفندان چاقیریلغان بین‌الخلق ماهیتدەگی بوتون قونفەرانس وه قونغەرالاردا قاتناشوب کیلووی اونك جمعیت اقوامغا بولغان بو دوستانه مناسباتیغا بویوك دلیل‌در.

تورکیەنك جمعیت اقوامدا یوق بولوب توروشی بوگون آواللارغا نسبتاً داها آرتق درجەده سیزیلمه‌کده‌در؛ بو بوشلق باشقا دولتلار تاماندان‌دا اعتراف قیلنیب، تورکیەنك جمعیت اقوامغا کیریشی مسئلەسی آرتق نوبتکه قویولغانغا اوخشایدر. آوروپا مطبوعاتی خبریغا قاراغاندا جەنەورەدەن جمعیت اقوام شوراسی رئیسی یاخود عمومی مجلس رئیسی تاماندان تورکیەنك جمعیت اقوام ایشلەرنده اشتراکینك مطلوب ایکەنلگی حقنده تکلیفنامه کیرتیلەچەك وەبوندان سوك تورکیه جمعیت اقوامغا کیریشنی رسماً بیلدیرەجه‌کمش. بو خبرلار تورکیه خارجیه وکیلی توفیق رشدی بیکنك قورال تاشلاش (ترك تسلیحات) قونفرانسندا سوك دفعه سویله‌گەن نطقنده، تورکیەنك هیچ بر دولت بلەن هیچ قاندای گیزلی معاهدەلەری یوق ایکەنلگنی، اونك صلح وه مسالمت، وه ملتلەر آراسندا تساند سیاستینی تعقیب قیلماقدا بولوب، اکثر دولتلەرله قارشولقلی عدم تجاوز معاهدەلەری بلەن مربوط بولغانینی وه بو جهتدەن، تورکیەنك بو سیاستی جمعیت اقوام سیاستیله توافق ایتەرسه تورکیه اوزینك جمعیت اقوامدا برابر ایشلەشیگه هیچ بر مانع کورمەیدرگەنلگینی بیلدیرگەنی بلەن تصدیقلانادر. بوندان آوروپا مطبوعاتی تورکیەنك یاقین کیلەچەکده جمعیت اقوامغا رسماً کیرەچەگینی تخمین ایتەدر.

تورکیەنك جمعیت اقوامغا کیریوی، اونك آوروپا ایله یاقینلاشماق وه آوروپا مدنیتی ایله رابطەسینی محکملەمەك آرزوسینی افاده ایتکەنی نقطهٔ نظرندەن بویوك اهمیتگه ایگەدر.

یوزلەرچه میلیون انسان یاشاماقدا بولغان بویوك آسیا اولکەسی حال حاضردا آنارشی وه قونزغالانچیلق قورقوسی آستندا تورەدر. یاقین شرقدا وه آلغی آسیادا صلح وه انتظام عامللغی رولی تورکیەگه عائددر. تورکیەنك دونیانك بو قسمنده ایگەللەگەن نفوذ وه اهمیتی اونك متشکللگی، صلح وه انتظامنی ساقلاش آرزوسی — بونلار همەسی شبهەسز، وه آشکار صورتده تورکیەنی آسیا قطعەسنده برنچی درجەده اهمیتلی عامل اورنیغا قویاجاقدر.

بوکون آوروپانك وظیفەسی، تورکیەنك بو رولینی تقدیر ایتمەك وه یەگی تورکیەنی حقیقی صورتده آگلاماق وه اوگا آرتدا قالغان بر مملکت نظریله باقماق عادتندان واز کیچمه‌کدر. بوکونگی تورکیەنك معاصر مدنی بر دولت بولغانینی وه اونك صلح وه انتظام عاملی بولووندەگی اهمیتینی آگلاب آوروپا، ذاتاً اوزیده قطعی صورتده آوروپا بلەن یاقینلاشماق یولیله یورومه‌کده بولغان تورکیەگه جمعیت اقوامدا اونك شأنیگه موافق اورون بیرمه‌کله معنوی یاردەم کورسەتمەلیدر. دوقتور میر یعقوب

* * *

تورکیه حقنده بولشەویکلەرنەلەر یازادرلار . . .

ساویت مطبوعاتینك تورکیه حقندەغی نشریاتینی بوندان اول ده برنیچه تاپقیر مجموعەمزده کتیرگەن ایدك . سوگ وقتلاردا بولشەویك غازیتالاری تورکستان افکار عامەسیغا؛ تورکیه حقندا دهشتلی معلوماتلار تارقاتماقدادر . تاشکند روسچه غازیتاسی « پراودا ووستوکا » نك 5 ، 6 وه 10 نچی آپریل سانلارندا « تورکیه بحران چیقمازندا » ، « تورکیه ایمپەریالیزم قونترولی آستندا » وه تورکیەنك « ایمپەریالیزمغا تعظیم » ی سرلوحەلی خبر وه مقالەلارندان کیچیك بر مثال اولاراق توبەندەگی فقرەلەرنی عیناً اقتباس وه ترجمه ایتەمز .

« ایمپەریالیستلەرگه تعظیماً »

« . . . آغير اقتصادى بحران توركيه‌ده انقلابى حركتله‌رنك كوته‌رى‌لوويگه سبب بولدى. ايشچيله‌ر غره‌وى (ايش تاشلاشى) وه نمايشله‌رى عادى كونده‌لك وقعه حاليغا ئه‌يله‌ندى. انقلاب تولقونلارى توركيه قيشلاقلاريى‌دا قاپلادى.

انقلابى چيقشلارنى باسماق اوچون حكومت بوتون پوليس آپپاراتينى سفر برقيلدى. يوزله‌رچه ايشچيله‌ر يالغز قوممونيست فرقه‌سيغا منسوبلك شبهه‌سى ايله گنه اوزون ييللق سورگونگه محكوم ايتامه كده‌له‌ر.

تورك پوليسى، ازمير ده قوممونيست فرقه‌سى مركزى قوميته‌سينى ضبط ايتمه‌ككه موفق بولغانلغينى بيلديره‌در.

شدتلى تعقيبات يوزنده‌ن ياشيرين فعاليتغا مجبور بولغان توركيه قوممونيست فرقه‌سى، استانبول وه ادرنه‌ده كوب كيشيله‌رى قاماققا آلنغانى حالدا توركيه حكومتى طرفندان اوزيگه قارشو يوروتولگه‌ن شدتلى ته‌رور ايله قهرمانچاسيغا كوره‌شمه كده‌در. بونگچون توركيه حكومتى بوتون سياسى كوچ وه آپپاراتينى كاپچيله‌رنك مملكتنى اجنبى قاپيتالى اسيرلگينه سوروكله‌مه كده بولغان سياستينى ميدانغا چيقاروب تورغان قوممونيستلارغا قارشو قويماقدادر. كيڭ ايشچى كتله‌سى، بحران ضربه‌سى نتيجه‌سنده كاپيستله‌ر تأثيرنده‌ن بارغان سارى قولايچا قوتولماقدالار. »

بوندان سوڭ بو تاشكند غازيتاسى: « حقيقتلار محنتكشله‌رگه كورسه‌ته‌دركه » ديه‌ره‌ك ستالين‌نك بو كونگى توركيه ملى انقلابى حقنداغى توبه‌نده‌گى سوزله‌رينى كتيره‌در:

« كاپچيله‌ر انقلابى، ملى تجار بورژوآطبقه‌سينك اجنبى ايمپه‌رياليستلاريغا قارشو كوره‌شى نتيجه‌سنده وجودگه كيلگه‌ن يالغز يوزه‌كى (سطحى) بر انقلابدر. بو انقلاب اوزينك انكشافى اثناسنده ايشچى وه دهقانلار منفعتيگه، يعنى اراضى انقلابيغا قارشو بر حركت حاليغا ئه‌يله‌نتريليب يوباريلدى » .

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

توركيه ده

استانبول غازيتاسى «آقشام»نك 5 نچى ماى سانندا، توركيه بويوك ملت مجلسنده مطبوعات قانونيغا بر فقره علاوه ايتله‌جه‌گى حقنده يازيلغان خبرنى عيناً كوچوره‌مز:

مطبوعات قانونيغا كيرتيليوى تكليف ايتلگه‌ن اوزگه‌رتوگه كوره اوزگه بر مملكتده چيقغان وه مملكت اوچون ضررلى سانالادرغان كتاب وه ديگر چاپ قيلنغان نه‌رسه‌له‌رنك‌ده عينى صفتده‌گى غازيتا وه يا مجموعه‌له‌ركه‌بى توركيه‌گه كيرتيلمه‌سى وه تارقاتيلماسى وكيلله‌ر هيئتى قراريله منع ايتله بيله‌جه كدر. تارقاتيلغان مطبوعه‌لار، وكيلله‌ر هيئتنده‌ن تيزلكله قرار آلنماق اوزره، داخليه وكيلينك امرى ايله‌ده قراردان اول توپلاتديريلا بيله‌جه كدر. منع قيلنغان مطبوعه‌لارنى ياساقلغينى بيله توروب توركيه‌گه كيريتكه‌ن وه تارقاتقانلاردان 300 ليراغا قادار آقچه جزاسى آلناجاقدر.

* * *

«أولمه‌س آى» غا(1)

(باهار مناسبتى ايله)

اوسمه قاشلى، بادام قاواق، خمار قارا كوز جانم،
تيگى بولماغان گوزه‌ل جان جانانم «أولمه‌س آى»م!
قالمادى آرتق سينه‌مده طاقت بو حسرتگگه؛
اى مقدس «أولمه‌س» ييته‌ر آرتق آيريلق بزگه!

ايرك باغينى ايسله‌ديكچه چوولله‌شير ته‌نله‌ريم،
مه‌ن سه‌نده‌ن اوزاق قالديقچا كويورماقدا قانلاريم؛
باغ، دالا، قيردادا يالغز سه‌ن ايله بو خيالم
خيالم سه‌نسز ياشاركه‌ن بوش صحرادا بارلغم!

(1) ملتچى ياش توركستانليلار مفكوره‌سى، توركستاننك استقلالى.

سنبل رایحان آراسیدا سه‌نی مه‌ن کورمه گونچه ،
شالدیراماق سای بویبدا سه‌ن یاریار ئه‌یتمه گونچه ،
ره‌نکاره‌نك گول باغچه‌سیدا سه‌ن اویناب کولمه گونچه
باهارلار قارا قیش ، یازلار دوزه‌خ آسادور مه‌نگه!

بولبولله‌ر سایراماس بولدی ایچم چیکیب آهلارسام ،
باهار زه‌هر ساچار بولدی کوکره گیمنی آچارسام؛
چونکه سه‌ن باهار باغیدا اوزگه‌نك زندانیدا
تیمیر قافاسلار ایچیده دائم ایرك حسرتیده!

او بر کونی روسنی بوغوب قیزیل قان طوفانیدا ،
سه‌نی کولدورمه‌دیکچه یاریم آیدای ایرك قوچاغیدا ،
ازلی مفتون عاشقنگ «ایرکن جان» لار (2) مقبری
آلتایلار قیزاردی ینه قیپقیزیل لالا که‌بی!

استانبول — نیسان — 1932.

ایلته‌ر.

* * *

آفغانستاندا یول انشاآتی

آفغانستاندا یول انشاآتی وه یه‌کی تلفون خطلاری تأسیساتی بویوك سرعت بیله‌ن کیتمه‌کده . بالخاصه مزار شریف یولینك انشاسی آرتق درجه‌ده تیز ایلگه‌ریله‌مه‌کده‌در .

بو خبرله‌رنی اقتباس ایتدیکمز « پراودا ووستوکا » مقاله‌سنده مزار شریف یولی حقنده شوندای یازیلادر :

« بو یول آفغانستان پایتختی کابل نی اورتا آفغانستان بیله‌ن باغلایدر . بو یرده‌ن شوسه یولی اوتقوزولوشی آفغان تورکستانی ایله مملکتنك دیگر قسملاری آراسنداغی رابطه‌نی قولایلاشترادر . حال حاضردا بو یرده فقط بر گنه یول بار ؛ بوده هندو کوشنك آیکی یوکسه‌ك داوا-

(2) ایرکن یاشاماق اوچون کوره‌شکه‌ن وه کوره‌شیب یاتقان تورکستان ییگیتله‌ری .

لارندان اوته‌درگه‌ن وه قیش فصلنده یوروش کوب قیین بولادرغان یوك (کروان) یولیدر » .

« اقتصاد » غازیتاسینك خبریگه کوره توبه‌نده‌گی قطعه‌له‌رده شوسه یولی اوچون بوتون حاضرلقلار تیزلکله ایلگه‌ریله‌مه‌کده‌در :

1.) «سارخوشوا» دان « رانداق» غا ، 2.) «رانداق» — «جالماش» وه «آهنگران» ، 3.) «آهنگران» — «دوآب» وه «سه‌کان» ، 4.) «دوآب» — «سه‌کان» — «بارفاق» .

یه‌نه «اقتصاد» غازیتاسینك خبریگه نظراً : «چاریکار» ، «کوهستان» وه « کوهدامان » منطقه‌لارندا توبه‌نده‌گی یوللار اوتوموبیل حرکتی اوچون یارارلق حالغا کتیریلگه‌ن :

1.) « شکاردار» دان « قلعهٔ مراد بای» غا وه « حسین قوت » (یا «حسین کوتاه») غا ، 2.) « شغلند کوه » — « گل—فار» ، 3.) « سرای خواجه» — «فارزیخ» .

«چاریکار» — «کوهستان» منطقه‌سنده مه‌نه شو تلفون خطلاری قورولغان :

1.) «حسین قوت» (کوتاه ؟) دان «شکار-دار» غا ، 2.) « سرای خواجه » — «فارزیخ» ، 3.) «چاریکار» — «باغ اوراق» ، 4.) «جبل السراج» — «گل بهار » ، 5.) «جبل السراج» — «جمال آغا» (کوهستان مرکزی) .

بو غازیتالار عینی زماندا بر قانچا اجنبی فیرمالارینك آفغانستان حکومتیله تورلو صناعت وه انشاآت ایشله‌ری خصوصنده مذاکره‌گه کیریشکه‌نله‌رینی خبر بره‌درله‌ر .

* * *

تورکستان خبرله‌ری

معارف ایشله‌ری وه معلمله‌ر تأميناتی

I — «قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسینك 32 .III .6 ده چیققان

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ماقالە، ھەدىيەسى ئەسەر ۋە قولپازمىلار ئامبىرى

54 نچی ساندا تاشکند رایونداگی معارف احوالندان وه معارف شعبه‌سنده‌ن بحث ایتله‌رکه‌ن معارف مدیری محکم رسول‌نك معارف ایشله‌رنده‌ن خبرسزلغینی کورسه‌ته‌درگه‌ن مثاللار کتیریلگه‌نده‌ن سوڭ تورکستانك معارفچه آڭ آلغا کیتکه‌نلگی کوب سویله‌نیلگه‌ن تاشکند رایونی معارف ایشله‌ریگه عائد توبه‌نده‌گیله‌ر یازیلمشدر:

«رایون فرقه قومیته‌سینك قاراریغا موافق رایون مطلوبات جمعیتنك اوز فوندیدان 100 س-ب («سوادسزلقنی بتیرو») قورسی آچیب بیریشی لازم ایدی. حالبوکه حاضرغاچا 52 جایدا قورسلار آچیب بیردی. بو قورسلاردا اوقوتوچیلار اوچون ایکی آیدان به‌رلی معاش توله‌نمه‌گه‌نیده‌ن اوقوشلار هه‌م توختاب قالدی.

قولخوز اتفاقی رایون بویونچا بولغان 197 قولخوزنك 50 سنده س-ب قورسلاری آچیب بیریشنی اوز اوستیگه آلغان بولسا هه‌م ئه‌تیگی 32 قولخوزدا آچیب بیردی. رایون پاختا شرکتی وه رایون تراقتور استانسه‌سی آچیشی کیره‌ك بولغان س-ب قورسلارینك 60 پروسه‌نتینی هه‌م آچیب بیرمه‌دی. رایون معارفی بولسا «آچماغانلارنك اوزله‌ری جوابگر» دیب اولتوروش بله‌ن بو مسئله‌نی قطعی قویوشنی اونوتوب قویدی.

رایوندا 51 باشلانغیچ مکتبی بولوب، بوندان 6 سی قولخوز یاشلار مکتبی‌در. بوندان تاشقاری رایوندا بر خاتون-قیزلار ایپه‌کچیلك ته‌خنیقومی هه‌م بار. براق، بو مکتبله‌رنك بریسی هه‌م پولیته‌خنیکلاشدیریش بیله‌ن شغللانمایدر.

مکتبله‌رده ایسیق آوقات قیلیب بیریش ایشی یولغا قویولغان ایمه‌س. قیشلاقلاردا اوقو یاشنداغی بالالارنك آنیق حسابی آلینماغان. کوب یاش بالالار مکتبله‌رگه تارتیلماغان حالدا، بولماغور ایشله‌ر بله‌ن شغللانوب یوره‌ه کده‌له‌ر. قیشلاقلاردا آچیلغان مکتب وه قورسلار رهبرلکسزلك نتیجه‌سنده تارقالیب کیتیش حالیغا کیلیب

قالدی. حتی بعضی برجایلاردا یاپیلیب کوپروك (؟) قیشلاغیدا 2 س-ب قورسیدا 70 کیشی اوقوشی لازم بولسا، حاضردا هه‌ر ایکی قورسدا اشتراك ایته یاتقانلار 20 ده‌ن آشمایدر. نتیجه‌ده معلم هه‌م باش قاتیرماسدان یاپیب جوناب قالدی. شونگدیك حاللارنی کوب جایلاردا اوچراتیش ممکن. براق رایون معارفی بوندای حاللاردان مطلقا خبرسز یوره‌در.

رایون معارفی بو ییل 2-3 ییلدان به‌ری بیتمه‌ی چه‌له قالیب کیله یاتقان چارتاق، قوم آریق، قاتار تال، قیزیل اوزمه وه قویلوق قیشلاقلارداغی مکتب بنالارینی بتیریشی لازم بولسا هه‌م، ایشکه بولشه‌ویکله‌رچه کیریشمه‌گه‌نیده‌ن بو مکتبله‌رده‌ن هه‌لیگه‌چه بریسی ده بیتکه‌نی یوق.

رایون مطلوبات شرکتی مکتبله‌رگه آزوقلارنی اوز وقتیدا بیریش اورنیغا «آزوقنی قولخوزلار بیرسین» دیب طلبنی رد قیلایاتیر. اوقوتوچیلار تأميناتی هه‌م جوده یامان حالدا. شو وقتغا قادار هه‌ر بر معلم اوز قیشلاغیداغی قوئوپه‌راتیفدان تأمینله‌نیب کیله‌ر ایدی. رایون مطلوبات شرکتنده‌گی «ایش بیله‌رمه‌نله‌ر» هه‌مه معلمله‌ر اوچون شورتیپه قیشلاغیدا بر قوئوپه‌راتیف آچیب بیردیله‌ر. نتیجه‌ده معلمله‌ر 15-20 چاقیریم ییرده‌ن کیلیب، سرسان بولا یاتیرلار...»

معلمله‌ر تأميناتی توغروسندا عینی غازیتانك باشقا بر ییرنده قویيداغیچا یازیلادر:

«... جمهوریت بویونچا (یعنی تورکستانك اوزبیکستان قسمندا) معلمله‌ر اوچون فقط 10 یاپیق دوکان وه 3-4 قوئوپه‌راتیف آچیلغان بولسا هه‌م، بونلار معلمله‌ر احتیاجیغا مطلقا جاواب بیره آلمایتورغان بر حالدا یاماندر. آشخانه‌لارداغی آوقاتلار که‌ره‌م وه قوروق سودان عبارت بولسا، قوئوپه‌راتیفلار عطر، اوپه‌له‌ر بیله‌ن سودا قیلادرلار.

«جمهوریتنك خوارزم، قاشقادریا وه سورخان دریا که‌بی

اوزاق رایونلارندا یه‌نه هه‌م هیجانلی. معلمله‌رنك نورما بویونچا آلاتورغان آزوق وه صناعت ماللاری یلدا 3-2 مرتبه بارادر؛ شوندای بولسا هه‌م آزوق-صناعت ماللاری معلمله‌رگه بیریلمه‌سده‌ن رایونلك اوزیده ترکنه قیلینا یاتیر...

رایون قالخوز اتفاقلاری معلمله‌ر تأميناتی حقنده قیلا تورغان ایشله‌رینی به‌جه‌رمه‌ی یاتیرلار. حتی مارغیلان، اورگه‌نچ، په‌رکه‌نت وه بر قاتار رایون قولخوز اتفاقلاری «معلمله‌رنی تأمینله‌ی آلمایمز» دیب مسئله‌نی آپورتونیستلارچا قویوب چیقدیلار. شونك آرقاسیدا شهر وه رایونلار بویونچا 100 ده‌ن آرتیق معلمله‌ر تأميناتدان سیقیلغانلاریدان کیتب قالدیلار...»

تورکستانده چیقادرغان تورکچه ساویت غازیتالارینك مارت‌آیی سوگندا چیققان نسخه‌له‌رنده‌ده یورتمزنك شهر وه قیشلاقلارنداغی اوقوتوچیلارنك کوب آغیر حالدا ایکه‌نلکله‌ری وه آیلارچا معاش آلالمای، تأميناتدان‌دا محروم قیلنغانلقلاریغا عائد اوزون اوزون مقاله‌له‌ر وه خبرله‌ر باسیلمشدر.

یه‌کی قاماشلار

آپریل آیینك 27 سنده تاشکنددان آلمانیانك معروف غازیتالارندان سانالغان „Berliner Tageblatt“ غا بیریلگه‌ن خبرگه قاراغاندا، اوزبیکستان شورا جمهوریتینك بورونغی باش مدعی عمومیسی بدرالدینوف اوزینك بیش آرقاداشیله برلکده عکس‌الانقلابی حرکتله‌ر بله‌ن عیبله‌نیب مسئولیتکه تارتیلمشدر. محاکمه‌لارینك 4 نچی مایدا باشلاناجاغینی خبر بیرگه‌ن منبع (United Press.)، محاکمه نتیجه‌سنده بارچا عیبدارلارنك‌دا أولومگه حکم ایتیله‌جه‌کله‌رینی قید ایتمه‌کده‌در. بدرالدینوف اوزبیکستان عالی محکمه‌سینی ساویت دوشمانی عنصرلاری اوچاغیغا ئه‌یله‌نتریب، ساویت ره‌ژیمی دوشمانلارینی قاماقدان قوتقاریش وه موشتومزورلارنی یاقلاش که‌بی ایشله‌ر

بیله‌ن گنه‌ده قانیقمای ساویت طرفدارلارینی قاماقا آلماقلا اورتا آسیانك ساویتلاشماسیغا توسوقلق قیلغان ایمش.

* * *

باشقارماغا مکتوب

محترم «یاش تورکستان» باش محرری افندیمزگه!

ظهور طاهر افندی واسطه‌سیله بزمچون یوبارغان آقچاگزنی وقتنده آلدق. «یاش تورکستان»نك بزگه کورسه‌تکه‌ن برادرلك یارده‌می اوچون کوب تشکر ایته‌مز.

امضالار:

عثمان اوغلو ایس میرزا
ئومبه‌ت اوغلو کینجه احمد
هه‌لسینگفورس، 20نچی آپریل 1932

* * *

فرانسه رئیس جمهورینك أولدورولوشی

6 نچی مایدا پاریسده حدده‌ن تاشقاری بویوك بر جنایت ایشله‌ندی. پاوه‌ل گورگولوف اسمنده بریسی فرانسه رئیس جمهوری موسیو پول دومه‌ر (Paul Doumer)نی توپپانچا بله‌ن آغیر صورتده یارالادی. 75 یاشلق قارت پول دومه‌ر بو یارالارینك تأثیریله 7 نچی مای تاڭ چاغندا وفات ایتدی. جنایتچی گورگولوف بر روس‌در. بوندان بو جنایت غیبینك فرانسه‌ده یاشاغوچی بوتون روسلارغا تو‌شه‌درگه‌نلگی چیقمایدر. لاکن اونك فرانسه‌ده مهاجر صفتنده یاشاب تورغان روسلاردان بولووی، ایشله‌نگه‌ن جنایتنك دهشتینی بر آز داها آرتیرادر. جنایت قوربانی رئیس جمهور هه‌ر نقطهٔ نظردان نمونه بولورلق بر انسان ایدی. غایت یوقسول ساده بر عائله‌ده‌ن یتیشکه‌ن پول دومه‌ر، اوز غیرتی سایه‌سنده فرانسه‌نك سیاسی تورموشنده اوزیگه کیڭ بر یول آچقان ایدی. او معلم‌ده، محررده، مبعوث‌ده، سه‌ناتورده بولغان ایدی. بر قانچا تاپقیر ناظر بولوب،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نهایت 1931 نچی یلنك 13 نچی ماینداا 74 یاشیغا یتکه‌ن چاغندا جمهوریت رئیسی بولوب سایلانغان ایدی. اونك تورت اوغلی محاربه‌ده أولگه‌ن. اوزینك هیچ بر شخصی دوشمانی بولماغان. اونك بوتون فرانسوزلار تامانیداان نمونه قیلیب آلنغان له‌که‌سز حیاتی، یوکسه‌ك وطنپرورلغی، یومشاق مزاجی، بویوك سیاسی خط حرکتی — بونلار همه‌سی اوگا هه‌م فرانسه‌ده هه‌مده دیگر مملکتله‌رده عمومی حرمت قازاندیرغان وه تینچ بر حیات تأمین ایتکه‌نده‌ك ایدی. فقط قایداندر، نه پرووا‌قاتور نه‌ده جینی ایکه‌نلگی هه‌لی هه‌م معلوم بولماغان، انسان شکلنده ئه‌لله قاندای بر حیوان پیدا بولدی‌دا ساووق قانلیلق بله‌ن فرانسه‌نك بو بویوك آدامینی وحشیچه‌سیگه أولدوردی..

فرانسه بوتون دونیادا سیاسی مهاجرلار اوچون مسافرپرورلگیله مشهور بر أولکه‌در. فرانسه‌ده میلیونلارچا اجنبی یاشایدر وه اوزیگه ایش تاپادر. بوتون دونیانی قاپلاب آلغان بوکونکی بحران وه ایشسزلك دورنده فرانسه‌ده بر یاریم میلیون چاماسندا اجنبی ایشچی ایشله‌یدر. بو یرده اجنبی ایشسزله‌ر فرانسوز ایشسزله‌ریله بر درجه‌ده حکومت طرفندان یاردم آلادرلار. فرانسه‌ده خصوصاً روس مهاجرلاری کوبدر. یالغز پاریسنك اوزنده 60-70 مینگ روس مهاجری یاشاماقدادر. اونلاردان اون مینگله‌رچه‌سی هه‌ر تورلو فابریقالاردا ایشله‌یدرله‌ر.

مرحوم رئیس جمهور روسلارنك بویوك دوستلارندان سانالور ایدی. مه‌نه شو روسلار آراسنداان گورگولوف که‌بی بر ملعون چیقادردا روسلارنك بویوك دوستی، فرانسه جمهوریتینك باشلوغی، ناموسلی بر انسان وه نمونه بولورلق بر وطنپرور بولغان پول دومه‌رنی أولدوره‌در...

قاندای چیرکین بر وحشیلق!

Verantwortlich für Verlag und Redaktion: Herbert Wolf, Berlin SO 16
Druck: Sonnendruckerei G. m. b. H., Berlin-Charlottenburg 4

به‌رلین‌ده

I — به‌رلینده‌گی آلمان‌اسلام جمعیتینك آرزوسی بویونچا یورتداشمز دوقتور سید علی خواجه عثمان بیك اوتکه‌ن آینك 17 سنده، قوربان بایرامی کونی، مسجد قاشینداغی سالونداا تورلو اسلام أولکه‌له‌رنده‌ن کیلگه‌ن مسلمانلار ایله آلمانلار اشتراك ایتکه‌ن بر مجلسده «اسلامیت وه گوزه‌ل صنعتله‌ر» موضوعنده آلمانچا قیمتلی بر معروضه اوقومشدی. دوقتور سید علی خواجه‌نك بو معروضه‌سی آلمان صنعت مراقلیلارینك تیله‌گی بله‌ن 9 نچی مایدا به‌رلین مرکزنده‌گی (Twardy) نام صنعت یورتنده قایتادان اوقولوب، تینگله‌وچیله‌ر تاماندان کوب آلقیشلاندی. یورتداشمزنك بو موفقیتی طبیعی بزنی کوب سه‌وینتره‌در.

II — به‌رلینده یاشاوچی قافقاسیا وه اوقراینا قولونیسی باشلوقلارینك اوتونچی بویونچا یورتداشمز دوقتور طاهر شاکربیك 13 نچی مایدا قافقاسیا، اوقراینا، ایدیل‌اورال وه تورکستانلیلارنك اشتراکیله گورجولار طرفندان ترتیب ایتلگه‌ن بر ییغیلیشدا تورکستان حقنده آلمانچا مهم بر معروضه اوقودی. دوقتور طاهرنك معروضه‌سینك شو برنچی بولومندا تورکستاننك روسیه استیلاسنغا کیرگونچه کیچیردیگی تورلو دورله‌ر حقنده گه‌پیردی. یاقیندا اوقویاجاغی ایکنچی بولومندا ایسه تورکستانك روسیه استیلاسنداان بوگونگه‌چه بولغان سیاسی، مدنی وه اقتصادی تورموشی حقنده سویله‌یه‌جه‌کدر. یورتداشمزغا معروضه‌سینك ایکنچی بولومندادا عینی موفقیتنی تیله‌یمز.

Yach Turkestan

Mai 1932 (Le jeune Turkestan) No. 30

Revue mensuelle

Organe de défense nationale du Turkestan

Rédacteur en Chef: **Moustapha Tchokaï-Oghly**

یولیمزغا توغری کیلگەن بوتون یازولار اوچون مجموعەمزنگ بیتلەری آچیقدر. باسیلماغان یازولار قایتاریلماس.

آبونه شرطلەری:

ییللغی 4 دولار، آلتی آیلغی 2¼ دولار، اوچ آیلغی 1½ دولار

سایغیلی اوقوچیلار

«یاش تورکستان»نی اوزگزگنه اوقوش بیلەن قانیقمای، اونی باشقالارغا هەم اوقوتوش اوچون هەر تامانغا تارقاتینگ.

تورکستان چیگەرەلەریگە یاقین یرلەردە یاشاوچی اوقوچیلاریمزدا مجموعەمزنی یورتمزگە کیرگیزیشکە کوبرەك حرکت ایتمەکلە بزگە یاردەم ایتسینلەر.

«یاش تورکستان» تورکستان ملی استقلالی دوستلارندان مادی وە معنوی یاردەم کوتەدر. اعانه بیروچیلەرنك اسملەری مجموعەمز صحیفەسندە باسیلاجاقدر. باشقارما.

مجموعەمزگە تیوشلی هەر تورلی یوللانمالار اوچون آدرەس:

Moustapha Tchokai-Oghly

48 bis rue Parmentier

Nogent s. Marne (Seine)

France